

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE

**UZTURĒŠANĀS ATĻAUJAS UN TO EKONOMISKAIS
ASPEKTS**

BAKALAURA DARBS

Autors: Profesionālās bakalaura studiju programmas

Finanšu menedžmenta

Pilna laika klātienes students

Glebs Agejevs

Studenta apliecības Nr.: ga10020

Darba vadītājs: docente Dr.ekon. Aina Joppe

RĪGA 2015

ANOTĀCIJA

Mana bakalaura darba tēma „Uzturēšanās atļaujas un to ekonomiskais aspekts”. Darbā tika pētīts un analizēts uzturēšanās atļauju ekonomiskais aspekts un izstrādāti priekšlikumi turpmākai attīstībai.

Darba pirmajā nodaļā tēma tika pētīta no teorētiskā aspekta – uzturēšanās atļaujas jēdziens, veidi, kā arī to ietekmējošie faktori.

Darba otrajā nodaļā tika analizēti statistikas dati par saņemtajām uzturēšanās atļaujām Latvijā, kā arī pieprasījums, saņēmēju valstiskā piederība, kā arī analizēti iekšējie un ārējie faktori, kas ietekmējuši pieprasījuma izmaiņas.

Darbā tika izmantoti gan struktūras, gan dinamikas rādītāji.

Trešajā nodaļā tika veikts uzturēšanās atļauju ekonomiskais novērtējums, pamatojoties iedzīvotāju aptaujas rezultātiem un dažādu valstu programmas salīdzinājuma. Rezultātā tika izstrādāti priekšlikumi investoru programmas pilnveidošanai Latvijā.

Pētījuma periods: no 2004. gada līdz 2015. gadam. Trešajā nodaļā periods ir sašaurināts (no 2010. gada līdz 2015. gadam).

Darbs sastāv no 65 lapām, 12 tabulām, 24 attēliem, 45 izmantotās literatūras un citiem avotiem, 2 pielikumiem.

Atslēgvārdi: termiņuzturēšanās atļauja, investoru programma, priekšrocības, riski, ekonomiskais efekts.

ABSTRACT

The topic of my Bachelor's Thesis "Residence permits and their economic aspect". The economic aspect of residence permits has been researched in the thesis and the proposals for the further development have been drawn.

In the first chapter of the thesis the topic has been researched from the theoretical point of view – the definition of residence permits, their types and influencing factors.

In the second chapter the statistical data about the issued residence permits in Latvia has been analysed along with the demand, countries of origin of applicants, and the external and internal factors, influencing the changes in demand have been studied.

Both structural and dynamic indicators have been used.

In the third chapter the economic aspect of residence permits, based on the survey results, has been studied and different investor programs from different countries have been compared. As a result proposals for improving Latvian investor program have been developed.

The period of research: from 2004 to 2015. In the third chapter the period is shorted (from 2010 to 2015).

Thesis consists of 65 pages, 12 tables, 24 figures, 45 bibliography sources and 2 appendices.

Keywords: temporary residence permit, investor program, advantages, risks, economic effect.

SATURA RĀDĪTĀJS

APZĪMĒJUMU SARAKSTS.....	5
IEVADS	6
1. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU EKONOMISKĀ BŪTĪBA	9
1.1. Uzturēšanās atļaujas un to veidi	9
1.2. Uzturēšanās atļauju izsniegšanas process	16
1.3. Uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu ietekmējušie faktori.....	18
2. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU IZSNIEGŠANAS STATISTIKAS ANALĪZE LATVIJĀ.....	23
2.1. Uzturēšanās atļauju izsniegšana periodā no 2004. gada līdz 2015. gadam	23
2.2. Uzturēšanās atļauju izsniegšanu ietekmējušo faktoru analīze Latvijā.....	27
2.3. Uzturēšanās atļauju sistēmas priekšrocības un trūkumi Latvijas tautsaimniecībai	31
3. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU EKONOMISKAIS NOVĒRTĒJUMS.....	45
3.1. Latvijas iedzīvotāju aptauja: uzturēšanās atļauju ekonomiskais novērtējums.....	45
3.2. Latvijas un citu Eiropas valstu investoru programmu salīdzinājums	54
3.3. Rekomendācijas termiņuzturēšanās atļaujas investoru programmas pilnveidošanai ekonomiskā efekta palielināšanas nolūkos	56
SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI	59
IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI.....	62

APZĪMĒJUMU SARAKSTS

PMLP – Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde

ES – Eiropas Savienība

EK – Eiropas Komisija

NVS – Neatkarīgo Valstu Sadraudzība

TUA – termiņuzturēšanās atļauja

PUA – pastāvīgās uzturēšanās atļauja

IKP – iekšzemes kopprodukts

ĀTI – ārvalstu tiešās investīcijas

IEVADS

Bakalaura darba tēma ir „Uzturēšanās atļaujas un to ekonomiskais aspekts”. Šīs tēmas aktualitāti nosaka vairāki faktori. Eiropas Savienības (ES) un tai skaitā arī Latvijas, imigrācijas politika ir salīdzinoši labvēlīga trešo valstu iedzīvotāju migrācijai uz šo reģionu. Daudzi trešo valstu iedzīvotāji ES uzskata par pievilcīgu dzīvošanai un strādāšanai. Tiek meklēts patvērums Latvijā, jo ir saskārušies ar nelabvēlīgiem dzīves apstākļiem savā valstī u.tml. ES un Latvijas likumdošana nodrošina vairākas iespējas cilvēkiem, kas vēlas uzturēties valstī ilgāku laiku, piemēram, uzturēšanās atļauju izsniegšana.

Tiesības pretendēt uz uzturēšanās atļauju saņemšanu var rasties dažādu iemeslu dēļ. Viens no specifiskajiem variantiem ir investoru programmas. To pašlaik piedāvā vairākas Eiropas Savienības valstis, tai skaitā arī Latvija. 2010.gada 1.jūlijā tika pieņemti grozījumi Latvijas Republikas „Imigrācijas likumā”, kas paredzēja ievest iespēju ārvalstu investoriem iegūt termiņuzturēšanās atļaujas periodam līdz 5 gadiem, apmaiņā pret investīcijām Latvijas ekonomikā, iegādājoties nekustamo īpašumu, investējot banku pakārtotajās saistībās vai ieguldot līdzekļus uzņēmējdarbībā. Nesen tika pievienota arī iespēja ieguldīt līdzekļus valsts fondā (vērtspapīros). Uzturēšanās atļauju saņemšanas iespēja uzreiz kļuvusi populāra investoru vidū, jo tā nodrošina iespēju brīvi pārvietoties par Šengenas zonas valstīm, atrasties tajās vairāk par 90 dienām. Saņemot darba atļauju, strādāt Latvijā. Tomēr šī programma izraisījusi asas diskusijas par tās lietderīgumu valstij, kā arī drošības aspektu. Ievesto sistēmu vairākkārt mēģināja atcelt un grozīt. Rezultātā tika palielinātas prasības pretendentiem un investoru interese samazinājās. Jāatzīmē, ka pašreizējais „Imigrācijas likums” paredz ne tikai plaši izreklamētas, iespējas iegūt termiņuzturēšanās atļauju, bet arī citas iespējas, kas pastāvējušas jau ilgāku laiku.

Svarīgi, ka viedokļi par sistēmas ekonomisko ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā un tās attīstībā atšķiras. Daži pētnieki neuzskata, ka atļaujas ir nepieciešamas. Atbalstītāji uzsver, ka šī programma sekmē valsts ekonomisko attīstību un atgūšanu no krīzes sekām, jo investīciju apjoms kļūst lielāks. Kritiķi uzskata, ka Latvijā iebrauc pārāk daudz ārzemnieku, kas var kļūt par draudu Latvijas suverenitātei un arī ekonomiskais efekts ir neskaidrs, jo tiek stimulēti tikai atsevišķi ekonomikas sektori. Turklāt ir svarīgi ņemt vērā arī iedzīvotāju viedokli par šo tēmu, jo globālais programmas mērķis ir nodrošināt labvēlīgus efektus ekonomikā un labākus dzīves apstākļus valsts iedzīvotājiem. Līdz ar to, ir aktuāli izpētīt šo jautājumu un sīkāk izziņāt uzturēšanās atļauju ekonomisko aspektu, kā arī veikt salīdzinājumu ar citām valstīm.

Bakalaura darba mērķis: izpētīt un analizēt uzturēšanās atļauju ekonomisko aspektu un izstrādāt priekšlikumus sistēmas turpmākai attīstībai.

Saskaņā ar izvirzīto mērķi, darbā risināmi šādi uzdevumi:

1. Izpētīt uzturēšanās atļauju teorētisko aspektu, to veidus, saņemšanas procesu, un ietekmējošos faktoros.
2. Izpētīt uzturēšanās atļauju izsniegšanas rādītājus dažādos periodos un to ietekmējošos faktoros.
3. Novērtēt uzturēšanās atļauju ekonomisko aspektu, salīdzinot ar citām valstīm.
4. Izvirzīt pētījuma secinājumus un priekšlikumus.

Pētījuma problēma ir saistīta ar to, ka investīciju piesaiste Latvijas ekonomikā ar uzturēšanās atļauju izsniegšanu nodrošina ne tikai papildus ienākumus valstij, bet rāda arī dažas nelabvēlīgas sekas, kuras ir jāapzinās. Tomēr prasmīgi izmantojot esošo sistēmu, var sekmēt valsts ekonomisko attīstību.

Darba izmantotās pētniecības metodes:

- literatūras un dažādu avotu teorētiskais apkopojums (teorētiskā metode);
- salīdzinājums – dažādu valstu programmu salīdzinājums uzturēšanās atļauju izsniegšanai pret investīcijām;
- statistikas datu analīze – tendenču izpētīšanai par uzturēšanās atļauju izsniegšanu;
- matemātiskās metodes – absolūtie un relatīvie rādītāji, aptaujas datu apstrāde;
- aptaujas metode (iedzīvotāju aptauja viņu vērtējuma noskaidrošanai) ar anketēšanas palīdzību;
- analīze.

Avoti: darba izstrādes gaitā tika izmantoti dažādi avoti, t.sk. Latvijas Republikas normatīvie akti, citu valstu normatīvie akti, literatūra, zinātniskie raksti, Centrālās Statistikas Pārvaldes dati, Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde (turpmāk PMLP) statistikas dati, tirgus pētījumi un interneta avoti. Darba izstrādei tika izmantoti gan primārie, gan sekundārie avoti.

Darba struktūra: darbs sastāv no ievada, trim pamatdaļām, secinājumiem un priekšlikumiem, kā arī literatūras un avotu saraksta, un pielikumiem.

Darba pirmajā nodaļā tiek aplūkota teorētiskā informācija par pētījuma tēmu – uzturēšanās atļaujas jēdziens, veidi, kā arī ietekmējošie faktori. Šī sadaļa veido pētījuma teorētisko bāzi un paskaidro investoru programmas būtību atbilstoši Latvijas „Imigrācijas likumam”.

Darba otrajā nodaļā ir analizēti statistikas dati par saņemtajām uzturēšanās atļaujām Latvijā, Par pamatu tiek ņemts pieprasījums, saņēmēju valstiskā piederība, kā arī analizēti iekšējie un ārējie faktori, kas ietekmējuši pārmaiņas. Ir izmantoti gan struktūras, gan dinamikas rādītāji.

Trešajā nodaļā tiek veikts uzturēšanās atļauju ekonomiskais novērtējums. Autors pamatojās uz matemātiskajiem aprēķiniem, zinātnisko pētījumu rezultātiem un iedzīvotāju aptaujas rezultātiem.

Pētījuma periods: no 2004. gada līdz 2015. gadam, sadalot to divos pētījuma periodos no 2004. gada līdz 2009. gadam un no 2010.gada līdz 2015. gadam (daži dati līdz 2014. gadam), jo dati par plašāku periodu nebija pieejami un statistikas dienesti tos nesniedza arī pēc pieprasījuma.

Darba norobežojums: ne visi statistikas dati pieejami par visu pētāmo periodu, tādēļ atsevišķie rādītāji tiek apskatīti par īsāku laika periodu, atkarībā no pieejamības. Trešajā nodaļā tiek sīkāk pētīta investoru programma, kas paredz termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu ārzemniekiem-investoriem, tādēļ pētījuma periods tiek sašaurināts no 2010.gada līdz 2015.gadam. Tas ir saistīts ar to, ka iepriekš netika apkopoti statistikas dati par termiņuzturēšanās atļauju efektu uz ekonomiku. Ir jāatzīst, ka kopumā, informācija par TUA investoru programmu galvenokārt pieejama par izsniegtajām TUA, par investīciju apjomu, bet faktiski pētījumi par programmas ilgtermiņa ieguldījumu Latvijas tautsaimniecībā nav pieejami, savus viedokļus izsaka daudzi eksperti, bet pamatotus spriedumus un pētījumus veic tikai daži.

1. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU EKONOMISKĀ BŪTĪBA

1.1. Uzturēšanās atļaujas un to veidi

Šīs apakšnodaļas ietvaros tiek aplūkots, kas ir uzturēšanās atļauja, tās veidi, kā arī kādi ir nosacījumi uzturēšanās atļauju saņemšanai Latvijā.

Saskaņā ar C. Collinsa angļu valodas vārdnīcu, termins uzturēšanās atļauja nozīmē „atļauju kādai personai legāli uzturēties valstī”¹. Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde (turpmāk PMLP) norāda, ka uzturēšanās atļauja ir dokuments, kas dod tiesības ārvalstniekam uzturēties konkrētā valstī (tai skaitā, Latvijā) noteiktu laiku (termiņuzturēšanās atļaujas) vai pastāvīgi (pastāvīgās uzturēšanās atļaujas)². Pastāvīgās uzturēšanās atļauja tomēr nav analogs pilsonībai. Var secināt, ka uzturēšanās atļauja ir dokuments, kurš apliecina trešās valsts pilsoņu tiesības legāli uzturēties konkrētajā valstī noteiktu laika periodu.

Uzturēšanās atļaujas ir vajadzīgas tikai tajā gadījumā, ja cilvēks vēlas uzturēties valstī ilgāk par 90 dienām pusgada laikā, un ja minētā persona nav Eiropas Savienības (ES) pilsonis vai pastāvīgais iedzīvotājs³. Saņemot uzturēšanās atļauju kādā no ES dalībvalstīm, tās saņēmējs iegūst vairākas priekšrocības:

- viņš var brīvi ceļot pa Šengenas līguma dalībvalstu teritoriju (ja valsts, kurā tiek pieprasīta uzturēšanās atļauja tajā ietilpst);
- viņš var strādāt ES dalībvalstī (ne visās ES dalībvalstīs, jo atsevišķajās ir nepieciešams saņemt speciālu atļauju);
- viņš var dzīvot, mācīties u.tml. tajā valstī, kur cilvēks saņēma uzturēšanās atļauju;
- viņš var saņemt medicīnisko palīdzību un ārstēties;
- u.c.

Svarīgi, ka visās ES valstīs ir paredzētas uzturēšanās atļaujas, bet faktiski nosacījumi to iegūšanai var atšķirties. Normatīvais regulējums attiecībā uz uzturēšanās atļauju izsniegšanu tiek veidots nacionālajā līmenī, katrā valstī pastāv normatīvo aktu virkne, bet visi normatīvie dokumenti saskaņojas ar ES vispārējo migrācijas politiku. Šīs politikas galvenie

¹Thomson C. Collins English Dictionary. 9th ed. London: Collins, 2007.

²Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Uzturēšanās atļauja. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/pakalpojumi/uzturesanas.html> (PMLP; aplūkots 04.04.2015)

³Directive 2011/98/Eu Of The European Parliament And Of The Council Of 13 December 2011 On A Single Application Procedure For A Single Permit For Third-Country Nationals To Reside And Work In The Territory Of A Member State And On A Common Set Of Rights For Third-Country Workers Legally Residing In A Member State. http://europeanmigrationlaw.eu/en/about_navigation#immigration_152_2_3. (European Migration Law; aplūkots 04.04.2015)

mērķi ir saistīti ar efektīvu migrācijas regulēšanu, vietējā tirgus aizsargāšanu no nelegāliem migrantiem, kā arī no pārrobežu noziegumiem, ES pievilcības veicināšanu kompetentu un profesionālo ārvalstu darbinieku vidū u.c.⁴

Par pamatu termiņuzturēšanās atļauju saņemšanai ES dalībvalstīs var kļūt vairāki iemesli:

- ģimenes apvienošana;
- sezonāls darbs vai darbs uz noteiktu laiku (tikai atsevišķajās ES dalībvalstīs, jo pastāv arī tā saucamās darba vīzas);
- pētnieciskais un zinātniskais darbs;
- mācības izglītības iestādē;
- kļūšana par aizbildni ES dalībvalsts pastāvīgajam iedzīvotājam vai pilsonim;
- ārkārtas gadījumos (piemēram, kad ir vajadzīga neatliekamā medicīniskā palīdzība);
- citos likumos paredzētajos gadījumos (tai skaitā arī investīciju gadījumos).⁵

Tālāk tiek aplūkotas konkrētas uzturēšanās atļauju iegūšanas iespējas Latvijā. Tās ir apkopotas 1.1. tabulā, grupējot pa uzturēšanās atļauju veidiem – atsevišķi termiņuzturēšanās un pastāvīgās uzturēšanas atļaujām.

1.1. tabula

Uzturēšanās atļauju saņemšanas iemesli Latvijā 2015. g.⁶

Termiņuzturēšanās atļaujas	Pastāvīgās uzturēšanās atļaujas
Persona ir Latvijas pilsoņa/nepilsoņa, vai pastāvīgās uzturēšanās atļauju saņēmuša ārzemnieka radnieks līdz trešajai pakāpei taisnā līnijā vai līdz trešajai pakāpei sānu līnijā vai arī svainis līdz trešajai pakāpei (reizi kalendāra gadā uz laiku, kas nepārsniedz sešus mēnešus)	Persona ir Latvijas pilsoņa/nepilsoņa vai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņēmēja nepilngadīgais bērns
Persona ir komercregistrā reģistrēts individuālais komersants (uz laiku, kas nepārsniedz 5 gadus)	Persona ir saņēmusi LR atestātu par vidējo izglītību, turklāt apguva vidējās izglītības programmu valsts valodā
Persona ir komercregistrā reģistrētā uzņēmuma valdes/padomes loceklis, administrators, prokūrists, likvidators u.tml. (uz pilnvaru termiņu, bet ne ilgāk par 5 gadiem) – sīkāk aplūkots darba turpinājumā	Persona ir Latvijas pilsoņa/ nepilsoņa vai pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņēmēja laulātais, vai laulātā bērns, kā arī vecāki
Persona ir pašnodarbināta persona (līdz 1 gadam)	Persona ar bēgļa statusu
Persona ir nodarbināta Latvijā (atkarībā no darba līguma termiņa, līdz 5 gadiem)	Persona līdz 1940.gada 17.jūnijam bijusi Latvijas pilsonis vai kuram viens no vecākiem ir Latvijas pilsonis un kurš pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijā
	Persona ar termiņuzturēšanās atļauju,

⁴The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens. // OJ C 115, 4.5.2010

⁵Galgoczi B., Watt A., EU Labour Migration since enlargement: Trends, impacts and policies. Farnham: Ashgate Publishing, 2009. p. 72-80.

⁶Autora veidota tabula, izmantojot Imigrācijas likums. 23. un 24. pantu. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

Persona ir ārvalsts komersanta pārstāvniecības pārstāvis (līdz 4 gadiem)	kas nepārtraukti uzturējās LR vismaz piecus gadus.
--	--

1.1. tabulas turpinājums

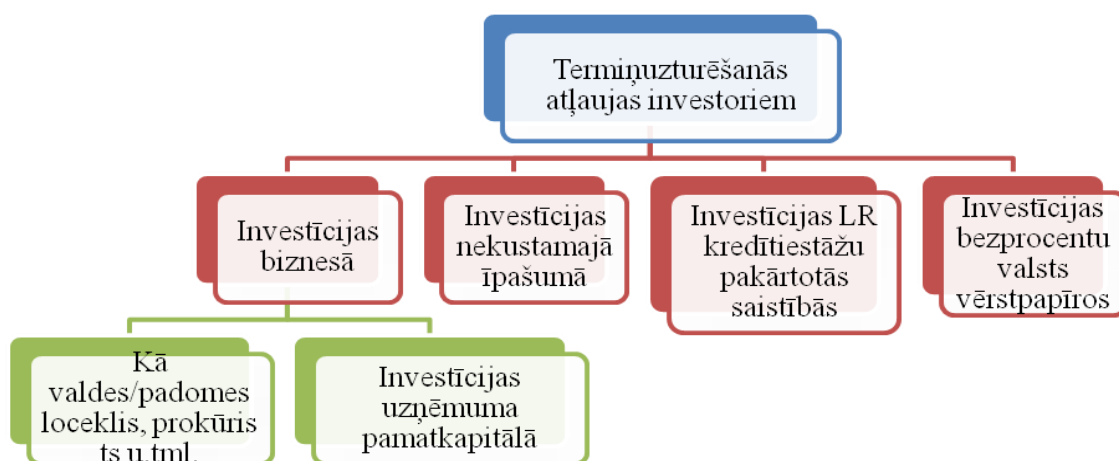
	terminuzturēšanās atļaujas termiņa beigām
Persona ir zinātniskā sadarbības līguma puse (nodarbojas ar pētniecisko, zinātnisko darbu) (uz laiku, kāds minēts līgumā, ne ilgāk kā uz 5 gadiem)	Persona, kas bijusi Latvijas pilsonis/nepilsonis pirms citas valsts pilsonības iegūšanas
Persona ir LR akreditētas izglītības iestādes audzēknis (uz mācību periodu, ne ilgāk kā 1 gadu)	Personai viens no augšupējiem radniekiem taisnā līnijā ir latvietis vai lībietis (līvs) un kurš pārceļas uz pastāvīgu dzīvi LR
Persona ārstējās stacionārā (uz laiku, kurš norādīts līgumā par ārstēšanu)	Persona ir repatrianta ģimenes loceklis (saskaņā ar Repatriācijas likumu)
Personai ir alternatīvais statuss atbilstoši Patvēruma likumā noteiktajai kārtībai (uz laiku, kad šis statuss darbojas)	Neparedzētajos gadījumos
Persona ir starptautiska līguma/projekta dalībnieks (līgumā/projektā paredzētais termiņš)	
Persona sniedz palīdzību LR valsts vai pašvaldību institūcijām (līdz 1 gadam)	
Persona nodarbojas ar reliģiskajām darbībām (līdz 1 gadam)	
Persona ir kāda Latvijas pilsoņa vai Latvijas nepilsoņa aizbildnis, vai pati ir šo personu aizbildnībā (periods, kura šī aizbildnība ir aktuāla)	
Persona iestājusies klosterī (līdz 3 gadiem)	
Persona piedalās studentu/audzēkņu apmaiņas, prakses, stažēšanas programmā (līdz 1 gadam)	
Persona atrodas laulību šķiršanas procesā un tai ir bērns, kurš ir Latvijas pilsonis/nepilsonis (uz laiku līdz tiesas sprieduma par laulības šķiršanu un bērna dzīvesvietas noteikšanu spēkā stāšanās dienai)	
Persona ir saistīta ar kādu krimināllietu (līdz 1 gadam, lai pabeigtu šo lietu)	
Persona, izceļojot uz citu valsti, zaudēja EK pastāvīgā iedzīvotāja statusu LR un uzturēšanās atļauju pieprasa ne vēlāk kā trīs gadus pēc izceļošanas (līdz 1 gadam)	
Personai ir derīga citā ES dalībvalstī izsniegta EK pastāvīgā iedzīvotāja uzturēšanās atļauja un nav pamata pieprasīt terminuzturēšanās atļauju saskaņā ar kādu citu no minētajiem noteikumiem (līdz 5 gadiem)	
Personai ir piešķirta pagaidu aizsardzība saskaņā ar Patvēruma likumu, vai bezvalstniekam (uz laiku saskaņā ar šo likumu)	
Investoriem, ja atbilst konkrētajiem kritērijiem (līdz 5 gadiem) – aplūkots sīkāk darba turpinājumā.	
Neparedzētajos gadījumos (ar iekšlietu ministra rīkojumu, ar pārvaldes priekšnieka lēmumu)	

No 1.1. tabulas var redzēt, ka Latvijā ir paredzētas vairākas iespējas iegūt uzturēšanās atļaujas un tās ir salīdzinoši daudzveidīgas, tās atbilst vispārējai ES imigrācijas politikai. Būtiski saprast, ja pastāv 1.1. tabulā esošie nosacījumi, tad terminuzturēšanās atļauju var

pagarināt pēc tās derīguma perioda beigām. Mācībām piešķirtā termiņuzturēšanās atļauja jāatjauno katru gadu, kamēr persona mācās Latvijas Republikas izglītības iestādē. Savukārt konkrētas procedūras, izsniegšanas un pieteikšanas kārtība un pieprasāmie dokumenti atšķirsies atkarībā no pieprasījuma iemesla. Tos nosaka Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”⁷. Minētā darba ietvaros MK noteikumi netiek apskatīti.

Termiņuzturēšanās atļaujas izsniedz periodam no 1 līdz 5 gadiem, atkarībā no pieprasījuma iemesla, savukārt pastāvīgās uzturēšanās atļaujas nav ierobežotas laikā. Ja ārzemnieks ir nodzīvojis Latvijā piecus gadus, šai personai ir tiesības pieprasīt pastāvīgās uzturēšanās atļauju vai Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusu Latvijā. Būtisks nosacījums ir tas, ka termiņuzturēšanās atļaujas turētājam fiziski jāatrodas Latvijā, jeb nepārtraukti un likumīgi dzīvot tās teritorijā, pieļaujot personas prombūtni ne ilgāk kā sešus mēnešus vai desmit mēnešus kopumā tajā periodā, kad cilvēkam bijusi piešķirta termiņuzturēšanās atļauja. Pretējā gadījumā uz pastāvīgo uzturēšanās atļauju pretendēt nevar. Salīdzinājumā ar termiņuzturēšanās atļauju, pastāvīgās uzturēšanās atļauja ārzemniekam nodrošina plašākas tiesības, piemēram, valsts apmaksātus veselības aprūpes pakalpojumus, sociālo palīdzību, atbalstu bezdarba gadījumā, kā arī citus. Saņemot pastāvīgās uzturēšanās atļauju, persona nav tiesīga piedalīties vēlēšanās.

Nemot vērā, ka bakalaura darba ietvaros autora galveno interesi izraisa uzturēšanās atļauju ekonomiskais aspekts, tad ir sīkāk jāapskata ar investīcijām un uzņēmējdarbību saistītas uzturēšanās atļauju pieprasīšanas un izsniegšanas iespējas. Tās ir apkopotas 1.1. attēlā.

1.1. attēls. Termiņuzturēšanās atļaujas iegūšanas varianti investoriem 2015. gadā Latvijā⁸

⁷Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. <http://likumi.lv/doc.php?id=212441> (Likumi.lv; 04.04.2015)

⁸Autora veidots attēls, izmantojot Imigrācijas likums. 23. pants. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

Analizējot 1.1. attēla datus, var secināt, ka investoriem ir pieejamas četras dažādas opcijas termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanai: investīcijas biznesā, investīcijas nekustamajā īpašumā, kredītiestāžu pakārtotās saistībās, kā arī bezprocentu valsts vērtspapīros. Šie varianti tiek sīkāk aplūkoti minētā bakalaura darba turpinājumā.

Aplūkojot tieši ar uzņēmējdarbību saistīto uzturēšanās atļauju iegūšanas iespējas, var secināt, ka pastāv vairāki varianti:

1. termiņuzturēšanās atļauju var iegūt kā uzņēmuma valdes loceklis/padomes dalībnieks vai prokūrists (kā arī administrators, likvidators u.tml.);
2. termiņuzturēšanās atļauju var iegūt kā investors, ieguldot līdzekļus uzņēmuma pamatkapitālā, gan izveidojot jaunu uzņēmumu, gan investējot jau esošajā.

Ja persona vēlas saņemt termiņuzturēšanās atļauju saskaņā ar pirmo variantu, tad tiek izvirzīti papildu nosacījumi, proti, uzņēmums darbojas ne mazāk kā 1 gadu pirms uzturēšanās atļaujas pieprasīšanas, veic aktīvu saimniecisku darbību un tās darbība dod ekonomisku labumu Latvijas Republikai. Attiecībā uz sabiedrības ar ierobežotu atbildību komercreģistrā reģistrētu amatpersonu šo nosacījumu piemēro, ja sabiedrības ar ierobežotu atbildību pamatkapitāls ir ne mazāks par 2800 EUR⁹. Ar labumu Latvijas Republikai saprot nodokļu nomaksu un citus obligātos maksājumus budžetā un ir svarīgi, lai gada laikā šī summa nebūtu mazāka par 21350 EUR. Turklāt, arī personas algai jābūt ne mazākai par 1530 EUR mēnesī¹⁰, kā arī jāmaksā ar uzņēmējdarbību saistītie nodokļi (sociālie maksājumi u.tml.). Saņemot termiņuzturēšanās atļauju atbilstoši šiem nosacījumiem, ārvalstnieks saņems arī atļauju darbam Latvijas Republikā, ja persona to vēlas.

Otrā iespēja ir termiņuzturēšanās atļaujas iegūšana apmaiņā pret investīcijām uzņēmuma pamatkapitālā. Te pastāv divi varianti, kuri ir attēloti 1.2. attēlā.

Persona var iegūt termiņuzturēšanās atļauju (līdz 5 gadiem), ja tā veikusi ieguldījumu kapitālsabiedrības pamatkapitālā, to palielinot, vai dibinot jaunu kapitālsabiedrību. Ja investīcijas ir no 35 000 EUR līdz 150 000 EUR, tad jāinvestē uzņēmumā ar darbinieku skaitu līdz 50, gada bilanci vai apgrozījumu zem 10 milj. EUR un tādu, kurš maksā budžetā vismaz 40 000 EUR nodokļos un tamlīdzīgajos maksājumos. Tomēr, investējot vienā uzņēmumā, kas atbilst šiem kritērijiem, termiņuzturēšanās atļaujas var saņemt tikai 3 investori.

⁹Imigrācijas likums. 23. pants. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

¹⁰Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. <http://likumi.lv/doc.php?id=212441> (Likumi.lv; 04.04.2015)

Termiņuzturēšanās atļauja uzņēmējam

Investīcijas no 35 000 līdz
150 000 EUR

Investīcijas virs 150 000
EUR

Uzņēmumam ir
līdz 50
darbiniekiem

Gada bilance vai
apgrozījums
nepārsniedz 10
milj. EUR

Gada laikā
uzņēmums
iemaksājis valsts
un pašvaldības
budžetā nodokļus
vismaz 40 000
EUR

Aktīvs
uzņēmums, kas
maksā nodokļus

Uzņēmumā strādā
vairāk par 50
darbiniekiem

Gada apgrozījums
vai bilance ir
lielāka par 10 milj.
EUR

1.2. attēls. Termiņuzturēšanās atļaujas iegūšanas varianti uzņēmējdarbības jomā (investoram) 2015. gadā Latvijā¹¹

Otrais variants paredz investīcijas virs 150 000 EUR. Šajā gadījumā investīciju objektā jāstrādā vairāk par 50 darbiniekiem un gada apgrozījumam/bilancei jābūt lielākam par 10 milj. EUR, konkrētu prasību pret nodokļu iemaksu nav, bet uzņēmumam jābūt aktīvam un nodokļi jāmaksā.

Papildu šīm prasībām, tiek izvirzīti arī sekojošie kritēriji, izvērtējot personas pieteikumu termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanai:

- ja ārzemnieks vēlas būt nodarbināts, tad algai jābūt ne mazākai par 765 EUR mēnesī;
- ja darbinieks nevēlas būt nodarbināts, tad viņa bankas kontā jābūt vismaz 12 000 EUR¹².

Bez šiem variantiem, ārvalstnieki var saņemt termiņuzturēšanās atļaujas arī tad, ja negrib investēt strādājošā uzņēmumā. Tad ir pieejamas vēl trīs opcijas – investīcijas nekustamajā īpašumā, valsts vērtspapīros un investīcijas kredītiestāžu pakārtotās saistībās.

Lai iegūtu termiņuzturēšanas atļauju apmaiņā pret investīcijām nekustamajā īpašumā, ārzemniekam jābūt vismaz viens funkcionāli saistīts apbūvēts nekustamais īpašums, kura vērtība ir ne mazāka par 250 000 EUR, ja vienlaikus pastāv šādi nosacījumi:

- viņam nav un nekad nav bijuši nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu parādi;
- kopējās nekustamo īpašumu vērtības samaksa veikta bezskaidras naudas norēķinu veidā;

¹¹ Autora veidots attēls, izmantojot Imigrācijas likums. 23. pants. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

¹² Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. <http://likumi.lv/doc.php?id=212441> (Likumi.lv; 04.04.2015)

- nekustamais īpašums iegādāts no LR vai ES dalībvalstī, Eiropas Ekonomikas zonas (EEZ) valstī vai Šveices Konfederācijā reģistrētas juridiskās personas, kura ir nodokļu maksātāja LR vai no fiziskās personas, kura ir Latvijas pilsonis vai nepilsonis, Savienības pilsonis vai ārzemnieks, kurš LR uzturas ar derīgu LR izsniegtu uzturēšanās atļauju,
- nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība tā iegādes brīdī ir ne mazāka par 80 000 EUR. Ja kadastrālā vērtība ir mazāka par šajā apakšpunktā norādīto, nekustamā īpašuma vērtība saskaņā ar sertificēta nekustamā īpašuma vērtētāja noteikto nekustamā īpašuma tirgus vērtību nedrīkst būt zemāka par 250 000 EUR;
- pieprasot pirmreizēju termiņuzturēšanās atļauju, samaksā valsts budžetā 5% no nekustamā īpašuma vērtības;
- nekustamā īpašuma sastāvā neietilpst lauksaimniecībā izmantojamā zeme vai meža zeme.¹³

Agrāk šis investīciju sliekšnis bijis zemāks un atkarīgs no investīciju reģiona, piemēram, Rīgā, Rīgas rajonā un republikas nozīmes pilsētās bija jāinvestē ap 142 000 EUR (100 000 LVL) un pārējos reģionos ap 71 000 EUR (jeb 50 000 LVL), tomēr ilgstošu diskusiju rezultātā, kā arī pēc vairākiem mēģinājumiem šo iespēju atcelt vispār, tika panākta vienošanās par sliekšņa palielināšanu.

Investējot līdzekļus kredītiestāžu pakārtotās saistībās, jāiegulda vismaz 280 000 EUR uz termiņu ne mazāku par 5 gadiem, turklāt, pieprasot pirmreizēju termiņuzturēšanās atļauju, persona samaksā valsts budžetā 25 000 EUR (jeb šī summa būs jāiemaksā tikai 1 reizi piecu gadu periodā). Kredītiestāžu pakārtotas saistības ir saistības, kas kredītiestādei rodas no aizdevuma (neatkarīgi no noslēgtā darījuma veida) un kas, pamatojoties uz noslēgto līgumu ar kredītiestādi, aizdevējam dod tiesības atprasīt aizdevumu pirms termiņa tikai kredītiestādes maksātnespējas vai likvidācijas gadījumā, pēc visu citu kreditoru prasījumu apmierināšanas, pirms akcionāru prasījumu apmierināšanas.¹⁴ Pēc 5 gadu perioda investors varēs saņemt savu ieguldījumu, bet šī 5 gadu periodā līdzekļus nebūs iespējams izņemt. Investīcijas var būt jebkura veida subordinētajā kapitālā, tai skaitā vērtspapīrus, akcijas u.tml., tādēļ investors var pretendēt arī uz zināmo procentu ienākumu no sava ieguldījuma.

Pēdējais variants paredz, ka ārzemnieks var iegūt termiņuzturēšanās atļauju uz laiku, kas nepārsniedz 5 gadus, ja viņš saskaņā ar normatīvajiem aktiem, kas nosaka valsts

¹³Imigrācijas likums. 23. pants. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

¹⁴Kredītiestāžu likums. 1. pants. <http://likumi.lv/ta/id/37426-kreditiestazu-likums> (Likumi.lv; 06.04.2015)

vērtspapīru izlaišanu, iegādājas īpašam mērķim noteiktus bezprocentu valsts vērtspapīrus par nominālvērtību 250 000 EUR un samaksā valsts budžetā 25 000 EUR¹⁵.

Līdz ar to, uzturēšanās atļaujas nodrošina to saņēmējiem iespēju noteiktu termiņu vai bez ierobežojuma atrasties konkrētajā valstī, dzīvot tajā, strādāt (ja to paredz atļauja) un ir paredzētas īpašas iespējas tieši investoriem, kas apmaiņā pret konkrētu investīciju apjomu var iegūt termiņuzturēšanās atļauju. Tālāk bakalaura darba autors apskata uzturēšanās atļauju pieprasīšanas un izsniegšanas ietekmējošos faktoros.

1.2. Uzturēšanās atļauju izsniegšanas process

Minētās apakšnodaļas ietvaros tiek apskatīts uzturēšanās atļauju izsniegšanas process Latvijas piemērā, aplūkota termiņuzturēšanās atļauju izsniegšana, par pamatu ņemot investoru programmu. Kārtību uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai un saņemšanai regulē Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”.

Iesniedzamo dokumentu saraksts ir atkarīgs no tā, kāds ir pamats termiņuzturēšanas atļaujas pieprasīšanai, kā arī no tā, no kādas valsts ir pieteicējs. Atsevišķas prasības ir personām no tām valstīm, kuru pilsoņi Latvijā var ieceļot bez vīzas (sarakstā ir 43 valstis).¹⁶

Zemāk ir analizēts termiņuzturēšanās atļaujas saņemšanas procesa piemēram investoram, kurš vēlas iegūt atļauju uz nekustamā īpašuma iegādes pamata.

Viss process var tikt sadalīts vairākos posmos:

1. Dokumentu sagatavošana un iesniegšana;
2. Dokumentu izskatīšana;
3. Ierašanās Latvijas teritorijā.
4. Uzturēšanās atļaujas saņemšana;
5. Uzturēšanās atļaujas ikgadēja reģistrācija.

Parasti šādus pakalpojumus sniedz juridiskie kantori u.tml. firmas, lai atvieglotu visu procesu un, lai investoram nebūtu jābrauc uz Latviju, lai izpildītu katru soli pastāvīgi. Pēc tam, kad iegādāts īpašums (īpašuma tiesības pāriet pie investora) Latvijā un summa atbilst minimālajām prasībām pēc „Imigrācijas likuma”, investors saņem Zemesgrāmatas apliecības kopiju un iesniedz to kopā ar bankas izrakstu par nekustamā īpašuma darījuma summas bezskaidras naudas apmaksu uzņēmumam/pārstāvim, kurš pārstāvēs investoru dokumentus iesniedzot. Pēc investora dzīves vietas (valstī, kur viņš dzīvo vismaz 12 mēnešus vai valstī,

¹⁵Imigrācijas likums. 23. pants. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)

¹⁶Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Valstis, kuru pilsoņi Latvijā var ieceļot bez vīzas. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlaujas/uzturesanas-atlaujas.html> (PMLP; aplūkots 23.04.2015)

kuras pilsonība ir investoram, jāsaņem izziņa par to, ka viņš netika saukts pie kriminālatbildības. Minētā izziņa jāapliecina ar zīmogu. Kādā no Latvijas bankām, investoram jāatver konts, kurā būs jāpārskaita vismaz 1080 EUR x 12 = 12960 EUR (ja uzturēšanās atļauju pieprasa viena persona). Ja investoru termiņuzturēšanās atļauju pieprasa arī viņa ģimenes locekļi, tad laulātajam/ai papildu jānodrošina kontā 4320 EUR un pa 2592 EUR katram nepilngadīgajam bērnam. Kad naudas līdzekļi pārskaitīti, no bankas jāsaņem izziņa par konta stāvokli, kas adresēta Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvaldei. Kontu var atvērt arī pilnvaroti investora pārstāvji. Kad minētie dokumenti savākti, jāaizpilda migrācijas anketa, jāpievieno fotogrāfija, pases kopija, dokuments, kas apliecina paredzamo dzīvesvietu Latvijas Republikā, dokuments, kas apliecina, ka ārzemniekam nav nekustamā īpašuma nodokļa maksājumu parādu. Ja nekustamais īpašums viņam pieder ilgāk nekā vienu gadu, sertificēta nekustamā īpašuma vērtētāja atzinumu par nekustamā īpašuma tirgus vērtības atbilstību Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 29.punktā norādītajai vērtībai. Gadījumā, ja iegādātā nekustamā īpašuma kadastrālā vērtība neatbilst Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 29.punkta „d” apakšpunktā noteiktajai, maksājuma dokuments, kas apliecina valsts nodevas samaksu. Turklāt, saņemot pirmreizēju termiņuzturēšanās atļauju, jāveic iemaksa valsts budžetā 5% no nekustamā īpašuma vērtības (rekvizīti tiks norādīti lēmumā par termiņuzturēšanās atļaujas piešķiršanu).¹⁷ To iesniedz diplomātiskajā vai konsulārajā pārstāvniecībā.

Vidēji uzturēšanās atļauju saņemšanas process aizņem 2-3 mēnešus (ņemot vērā visu dokumentu sagatavošanas laiku), iesniegto dokumentu izskatīšanu var paātrināt, jo PMLP atkarībā no nomaksātās valsts nodevas apmēra var izskatīt pieteikumu 30, 10 vai 5 darba dienu laikā.¹⁸ Kad ir pieņemts pozitīvs lēmums par uzturēšanās atļaujas izsniegšanu, investoram 3 mēnešu laikā jāierodas Latvijā un jāsaņem piešķirtā uzturēšanās atļauja.

Saņemot termiņuzturēšanās atļauju personīgi, ārzemniekam jāuzrāda derīga veselības apdrošināšanas polise un vēl ir jāsniedz Latvijas ārstniecības iestādes izsniegta izziņa, ka persona neslimo ar tuberkulozi aktīvā fāzē (saņemot pirmreizējo uzturēšanās atļauju vai pēc pārtraukuma, kas ilgāks par 90 dienām).

Turpmāk investoram katru gadu ir jāreģistrē uzturēšanās atļauja (pretējā gadījumā uzturēšanās atļauja tiek anulēta). Lai to pierēģistrētu, jāuzrāda derīga pase, kā arī derīga

¹⁷Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Nekustamā īpašuma īpašnieks. [http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlaujas/dokumentu-saraksts2/nekustam%C4%81-%C4%ABpa%C5%A1uma-%C4%ABpa%C5%A1nieks-\(%C4%ABpa%C5%A1ums-ierakst%C4%ABts-zemesgr%C4%81mat%C4%81-p%C4%93c-31.08.2014\).html](http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlaujas/dokumentu-saraksts2/nekustam%C4%81-%C4%ABpa%C5%A1uma-%C4%ABpa%C5%A1nieks-(%C4%ABpa%C5%A1ums-ierakst%C4%ABts-zemesgr%C4%81mat%C4%81-p%C4%93c-31.08.2014).html) (PMLP; aplūkots 23.04.2015)

¹⁸Latvijas Ārlietu ministrija. Вид на жительство в Латвии. <http://www.mfa.gov.lv/ru/moscow/konsulskaya-informaciya/vid-na-zhitelstvo-v-latvij> (Ārlietu Ministrija; aplūkots 23.04.2015)

apdrošināšanas polise, dokuments, kas apliecina, ka nav nekustamā īpašuma nodokļa parādu, bankas izziņu par pietiekošiem naudas līdzekļiem.

Tātad, termiņuzturēšanās atļaujas saņemšana nav sarežģīts process, bet ir jāzina prasības un kādi vajadzīgi dokumenti dažādos gadījumos, jeb pie dažādiem pieprasīšanas iemesliem. Lai maksimāli atvieglotu šo procesu, Latvijā palīdzības pakalpojumus investoriem piedāvā daudzi uzņēmumi, kā arī nekustamā īpašuma aģentūras, bankas u.c.

1.3. Uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu ietekmējušie faktori

Uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu ietekmējušos faktoros var dalīt divās grupās: iekšējie faktori (kas saistīti ar pašu valsti) un ārējie faktori (kas nav tieši saistīti ar konkrētu valsti, kas izsniedz uzturēšanās atļaujas). Būtībā, šie faktori saskaņojas ar imigrācijas procesus ietekmējušajiem faktoriem.

Vispirms tiek aplūkoti ārējie faktori un tad iekšējie faktori. Kā atzīmē Bulahs G. V. un Isajevs N. V. migrācijas procesu, tai skaitā darbaspēka migrāciju, ietekmē ļoti liels faktoru klāsts¹⁹. Būtībā šos faktoros var lielā mērā attiecināt arī uz uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu ietekmējušajiem faktoriem, jo lielu daļu no uzturēšanās atļaujām mēdz saņemt personas, kuras vēlas palikt valstī, dzīvot un strādāt tajā. Turpmāk apskatot dažādu faktoru piemērus, bakalaura darba autors vēlētos atzīmēt, ka tie nav vienīgi ietekmējušie faktori, jo to klāsts ir daudz plašāks un katrā konkrētajā gadījumā, reģionā, valstī, ietekmējušo faktoru komplekss būs atšķirīgs un unikāls.

Turpmāk ar terminu X valsts tiek apzīmēta valsts, kas ir uzturēšanās atļaujas pieteicēja valsts, savukārt ar Y valsts, tās valsts, kurā šis pieteicējs pieprasa uzturēšanās atļauju.

Artamonovs V. S. u.c. piedāvā aplūkot ārējos faktoros, dalot tos ekonomiskajos un neekonomiskajos – sk. 1.2. tabulu.

1.2. tabula

Ārējie faktori, kas ietekmē uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu Y valstī²⁰

Ekonomiskie faktori	Neekonomiskie faktori
- darbaspēka pieprasījuma samazinājums X valstī	- demogrāfiskie
- liela konkurence darba tirgū (arī uzņēmējdarbībā) X valstī	- politiskie
- lielas atšķirības starp dažādu profesiju pārstāvju ieņēmumiem X valstī	- kultūras un psiholoģiskie;
	- ekoloģiskie;
	- tiesiskie.

¹⁹Булах, Г. В., Исаев, Н. В. Проблемы и перспективы управления развитием рынка труда в муниципальных образованиях субъектов РФ. Монография. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУСЭ, 2011. с. 25

²⁰Автора видота tabula, izmantojot Артамонов, В. С. и др. Макроэкономика. Учебник для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2009. с. 273

Ekonomisko faktoru vidū Artamonovs V. S. u.c. izšķir ar darbaspēku saistītos faktorus, tai skaitā pieprasījuma samazinājumu X valstī, kas veicina cilvēku vēlmi uzlabot savas nodarbinātības apstākļus un braukt strādāt uz Y valstī, līdzīgs efekts ir arī lielai konkurencei darba tirgū un lielām atšķirībām starp dažādu profesiju pārstāvju ieņēmumiem X valstī. Šajā sakarā Freinfelde I. atzīmē, ka „Ekonomiskās atšķirības, kas veicina migrācijas plūsmas, ir divējādas. Vienai migrācijas plūsmai ir tendence veicināt nevienlīdzību starp valstīm, otrai migrācijas plūsmai ir tendence veicināt nevienlīdzību valsts ietvaros. Šādas ekonomiskās nevienlīdzības ir spēcīgs stimuls, kas veicina migrāciju, jo īpaši jauniešu migrāciju, kas šķērso robežas, lai migrētu uz valstīm, kur darba samaksa ir augstāka un dzīves kvalitāte labāka”²¹.

Tomēr minētais apstāklis nav pilnīgs, jo aplūko tikai noalgotā darbaspēka motīvus, bet jāņem vērā arī uzņēmēju motīvi. Tie ir saistīti ar tiem faktoriem, kas veicina uzņēmēju vēlmi iesaistīties starptautiskajā biznesā. Minētie faktori varētu būt:

- grūtības saņemt kredītu vai citādu biznesa finansējumu X valstī var sekmēt vēlmi darīt to citā valstī;
- piesātināts vietējais tirgus X valstī, kur vairs nav izaugsmes iespēju;
- vēlme būt tuvāk saviem klientiem, kas atrodas Y valstī;
- vēlme paplašināt darbības apjomus un apgūt ārējos tirgus, tai skaitā Y valsts tirgus.²²

Uzturēšanās atļauju izsniegšanu var ietekmēt arī virkne neekonomisko faktoru, kas darbojas ārējā vidē. Katrā grupā tiek aplūkoti vairāki ietekmējušie faktori. Tomēr ir jāatzīmē, ka vairāki faktori ir savstarpēji saistīti.

Demogrāfisko faktoru vidū lielāka ietekmē ir iedzīvotāju skaitam un blīvumam X valstī. Valstis ar lielu iedzīvotāju skaitu un blīvumu var saskarties ar migrācijas problēmu, jo vairākiem iedzīvotājiem var būt gan ekonomiski, gan sociāli grūti nodrošināt sev labus dzīves apstākļus un viņi vēlēties aizbraukt uz citu valsti. Arī iedzīvotāju struktūra pēc dzimuma un vecuma spēj ietekmēt migrācijas procesus, piemēram, ja cilvēks nevar atrast sev sievu/vīru X valstī, tad var meklēt cilvēku ģimenes veidošanai Y valstī. Pie šīs grupas var attiecināt arī demogrāfiskās izmaiņas, ko veicina dažādi ārkārtas notikumi, piemēram, epidēmijas, kari, konflikti, terorisms, kuru rezultātā krasi mainās iedzīvotāju demogrāfiskie rādītāji X valstī un sekmē viņu vēlmi mainīt dzīves apstākļus un doties uz Y valstī.

²¹Freinfelde I. Migrācijas tendences un tās ietekmējošie faktori. // Ekonomika un uzņēmējdarbība. Nr.22, 2012, 30. lpp.

²²Shenkar, O., Luo Y., Chi, T. International Business. New York: Taylor & Francis, 2015. p. 13-15.

Politiskie faktori ir galvenokārt saistīti ar, militāriem konfliktiem, etniskajiem konfliktiem, politisko vajāšanu²³, kā arī terorismu u.c., jeb tādiem notikumiem, kas būtībā padara dzīvi X valstī par bīstamu. Šādos apstākļos palielinās bēgļu skaits un vienmēr pieaug migrācija. Parasti cilvēki migrē uz tām valstīm, kas atrodas tuvu valstij, kur notiek konflikti vai citādi nelabvēlīgi notikumi vai arī uz tām valstīm, kur viņiem ir radnieki, paziņas u.tml. Tomēr ir arī tradicionāli migrantiem pievilcīgas valstis ekonomisko apsvērumu dēļ, piemēram, valstis, kur bēgļi var saņemt labāku sociālu atbalstu un kuriem ir labvēlīgāka migrācijas politika. Politisko faktoru vidū var minēt arī nedemokrātisko politisko režīmu X valstī, piemēram, ja valstī valda totalitārais režīms, tad dažas personas vēlēšies no tā izvairīties un doties uz citu valsti. Vēl viens būtisks politiskais faktors (arī sociālais) ir korupcijas līmenis. Valstis ar augstu korupcijas līmeni gan politikā, gan citās jomās, nav investoriem pievilcīgas un tādēļ viņi var izvēlēties alternatīvas investīcijas iespējas, ieguldot savus līdzekļus citās valstīs.

Kultūras un psiholoģiskie faktori aptver lielu faktoru grupu. Kā piemēru var minēt reliģiskos faktorus. Cilvēki ar citādu reliģiju var vēlēties mainīt dzīves vietu un doties tajā valstī, kur viņu reliģija ir oficiāla vai ir lielāka diaspora. Tas kļūst īpaši aktuāli tad, ja X valstī notiek diskriminācija pēc reliģiskā principa vai arī citu konfesiju pārstāvju vajāšana. Ir valstis, kuras kādreiz apvienoja kopīgā kultūra, bet tagad tās ir atsevišķas neatkarīgas valstis, tomēr cilvēki var vēlēties doties turp, kur kultūra vairāk atbilst viņu pašu kultūrai, vai arī atgriezties savu senču valstī. Vēlmi iegūt citas valsts uzturēšanās atļauju var sekmēt zemas kvalitātes izglītības sistēma vai nespēja iegūt vēlamu izglītību X valstī. Līdzīga motivācija var būt arī saistībā ar medicīniskās aprūpes sistēmas zemu kvalitāti, jo cilvēks var vēlēties saņemt ilgstošu un kvalitatīvu ārstēšanu, rehabilitāciju u.tml. citā valstī.

Ekoloģiskie faktori var būt saistīti ar vides piesārņojumu vai sliktu ekoloģisko stāvokli X valstī, kuras rezultātā cilvēkiem var būt problēmas ar veselību, ar pārtikas nodrošināšanu sev un savai ģimenei u.tml. Minētās personas var iesaistīties migrācijas procesos un doties uz citu valsti. Turklāt, ir reģioni, kur relatīvi bieži notiek dažādas dabas katastrofas un izvairīties no jauniem postījumiem, cilvēki var pieņemt lēmumu migrēt uz valsti, kur situācija ir stabilāka. Arī klimata pārmaiņas sekmē migrācijas procesus, jo mainās dzīves apstākļi, augsne kļūst neauglīga, izzūd ūdens avoti u.c.²⁴ Šajā sakarā var minēt arī uzņēmēju vēlmi mainīt savu uzņēmumu darbības vietu, piemēram, atsevišķajās valstīs ekoloģiskās prasības pret ražotnēm var būt stingrākas salīdzinājumā ar citām valstīm, tas var sekmēt vēlmi mainīt ražošanas vietu.

²³Молодикова, И., Дювеля, Ф. Транзитная миграция и транзитные страны: теория, практика и политика регулирования. Москва: Университетская книга, 2009. с. 112.

²⁴Ходаков, В. Е., Соколова, Н. А., Черный С. Г. Влияние природно-климатических факторов на социально-экономические и производственные системы. Херсон: Видавецъ Гринь Д. С., 2012. с. 249

Tiesiskie faktori ir saistīti ar X valstī nelabvēlīgo normatīvo regulējumu, piemēram, uzņēmējdarbībai (augsti nodokļi, dažādas barjeras uzņēmējdarbības veikšanai, birokrātija u.tml.) vai privātajām personām. Kā piemēru otrajam variantam var minēt viendzimuma laulību neatļaušanu daudzās valstīs. Pāri, kas vēlas reģistrēt savu laulību var vēlēties pārcelties uz citu valsti, kur šādas laulības ir atļautas.

Tālāk jāapskata iekšējie faktori. Būtībā, iekšējie faktori ir tie paši faktori, kas iedarbojas ārējā vidē, bet to izpausme ir vietējā līmenī, jeb ekonomiskā situācija, demogrāfiskie, politiskie, kultūras, tiesiskie, ekoloģiskie faktori, kas pastāv nevis X, bet gan Y valstī. Piemēram, pievilcīga darba vide un augstas algas Y valstī var piesaistīt cilvēkus no X valsts u.tml. Stabila politiskā situācija un labvēlīgi uzņēmējdarbības veikšanas apstākļi var veicināt uzņēmēju vēlmi mainīt uzņēmējdarbības veikšanas valsti.

Bakalaura darba autors vēlētos aplūkot iekšējos migrācijas faktoros pēc push (jeb spiediena) un pull (jeb pievilšanās) faktoriem – sk. 1.3. tabulu.

1.3. tabula

Iekšējie, kas ietekmē uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu Y valstī²⁵

Push (spiediena faktori)	Pull (pievilšanās faktori)
- bezdarbs	- labāki darba apstākļi
- darba samaksas atšķirības	- lielāki ienākumi
- ekonomiskās attīstības atšķirības	- augstākā dzīves kvalitāte
- zems dzīves līmenis	- labākas izglītības iespējas
- vājās karjeras iespējas	- cilvēktiesību aizsardzība
- neapmierinoša veselības aprūpe	- laba veselības aprūpe
- politiskie iemesli	- ekonomiski attīstītāka valsts
- reliģiskie iemesli	- sociālais nodrošinājums
- kultūras iemesli	- politiskā stabilitāte

Analizējot 1.3. tabulas datus, var redzēt, ka būtībā iekšējie faktori atkārto ārējos faktoros, bet izpaužas Y valstī, nevis ārējā vidē.

Spiediena faktoros, kas var samazināt ārvalstnieku vēlmi saņemt uzturēšanās atļaujas Y valstī ietilpst augsts bezdarba līmenis, lielas darba samaksas atšķirības un ekonomiskās attīstības attīstībā, zems dzīves līmenis un vājās karjeras izaugsmes iespējas, zemas kvalitātes veselības aprūpe, dažādi politiskie, reliģiskie un kultūras iemesli.

Savukārt pievilšanās faktoros ietilpst labi darba apstākļi, tai skaitā samaksa, augstākā dzīves kvalitāte un labas izglītības iespējas, laba veselības aprūpes sistēma, sociālais nodrošinājums, politiskā stabilitāte.

Arī tiesiskiem faktoriem ir būtiska nozīme. Valstis, kuras mērķtiecīgi īsteno tādu politiku, kas padara uzturēšanās atļauju iegūšanu vienkāršāku un finansiāli izdevīgāku var

²⁵Freinfelde I. Migrācijas tendences un tās ietekmējošie faktori. // Ekonomika un uzņēmējdarbība. Nr.22, 2012, 33. lpp.

izsniegt lielāku šādu atļauju skaitu salīdzinājumā ar tām valstīm, kur pastāv ierobežotas uzturēšanās atļaujas iegūšanas iespējas, tiek prasītas ļoti lielas investīcijas vai atļaujas saņemšanas process ir ilgstošs. Šāds regulējums ir īpaši svarīgs tajos apstākļos, kad ir runa par investīciju piesaisti un investoram ir vairākas izvēles iespējas – alternatīvas valstis, kur šis investors var ieguldīt savus līdzekļus. Valstis savā starpā var cīnīties par „ienesīgākajiem” investoriem, jo īpaši, ja šīs valstis saskārušies ar ekonomisko lejupslīdi.

Līdz ar to, var secināt, ka cilvēku vēlmi iegūt uzturēšanās atļauju kādā konkrētā valstī vienlaicīgi ietekmē virkne faktoru, kas saistīti gan ar šīs valsts iekšējiem faktoriem, gan ārējiem faktoriem. Katrs cilvēks izvērtē daudzus sev svarīgus kritērijus, izvēloties valstī, kur vēlas strādāt un dzīvot, īstenot uzņēmējdarbību, mācīties, ārstēties u.tml. Savukārt valstis izvērtē ar migrāciju saistītos riskus un iespējas, un šo analīzi izmanto kā pamatu migrācijas politikas izstrādei un īstenošanai.

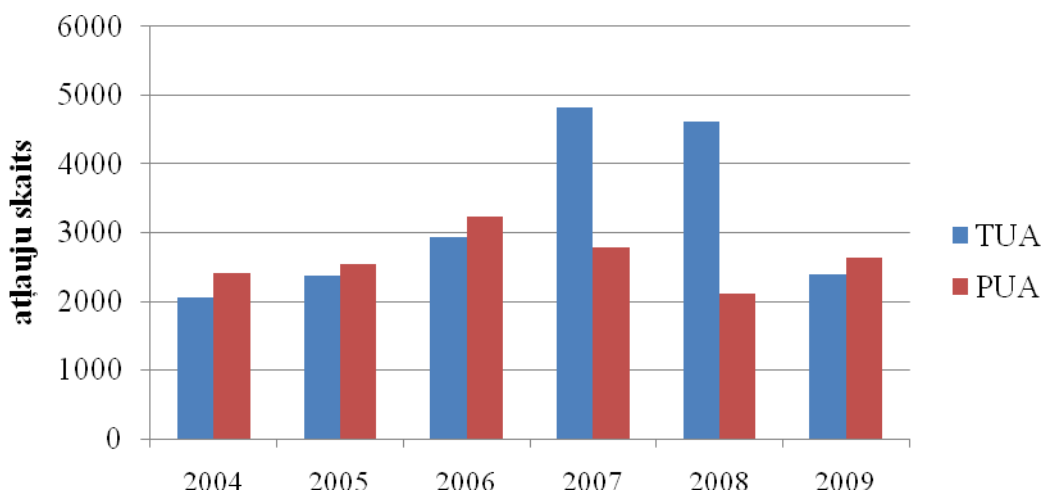
Tādēļ, analizējot uzturēšanās atļauju ekonomisko aspektu, ir skaidri jāapzinās, ka šo atļauju izsniegšanas/saņemšanas statistiku ietekmē daudzi faktori, un arī valstij no šo atļauju piešķiršanās var būt dažādi efekti.

2. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU IZSNIEGŠANAS STATISTIKAS ANALĪZE LATVIJĀ

2.1. Uzturēšanās atļauju izsniegšana periodā no 2004. gada līdz 2015. gadam

Statistikas datus par uzturēšanās atļaujām apkopo Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde (PMLP). Minētā informācija ir izmantota pētījumam. Pētījums veikts divos posmos: no 2004. gada līdz 2009. gadam. (jeb no gada, kad Latvija pievienojusies ES līdz investoru programmas ieviešanai) un no 2010. gada līdz 2015. gadam.

2.1. attēlā ir parādīta pirmreizēji izsniegto termiņuzturēšanās (TUA) un pastāvīgās uzturēšanas atļauju (PUA) dinamika Latvijā no 2004.gada līdz 2009. gadam. Grafikos ir sniegti vispārīgi komentāri par galvenajiem izmaiņu iemesliem. Sīkāka analīze par ietekmējošiem faktoriem ir veikta pa faktoru grupām 2.2. apakšnodaļas ietvaros.

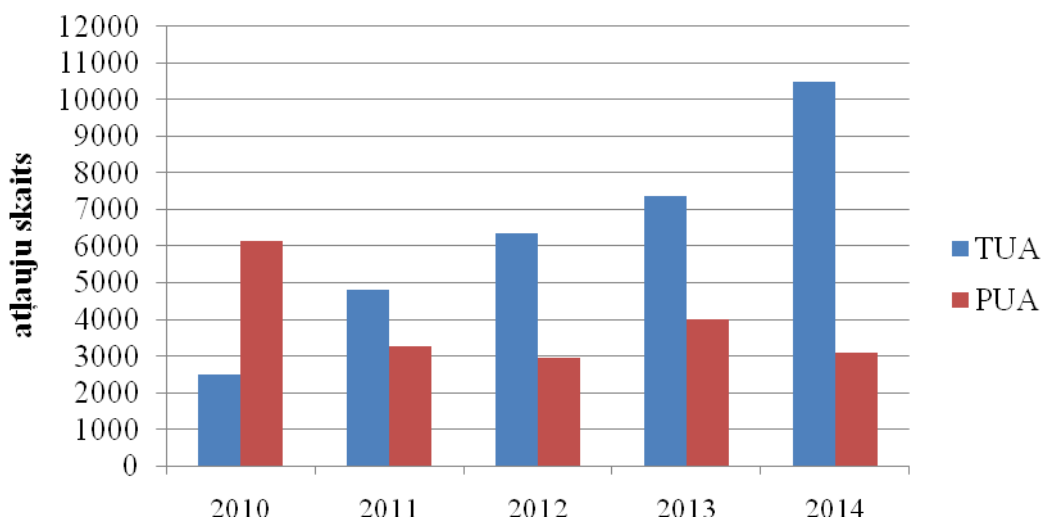
2.1. attēls. Termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas statistika 2004.-2009. g. Latvijā, gab.²⁶

2.1. tabulā var redzēt, ka periodā no 2004. gada līdz 2009. gadam. PMLP vidēji izsniedza 3200 TUA un 2600 PUA gadā (kā vidējais aritmētiskais). Pirmos trīs gadus pēc iestāšanās ES situācija ir bijusi salīdzinoši stabila un TUA un PUA attiecība saglabājusies diezgan stabila, bet bija vērojams pieaugums, tas bijis straujāks tieši saistībā ar TUA, piemēram, 2005. gadā izsniedza par 15% vairāk TUA nekā gadu iepriekš un 2006. gadā – par 24% vairāk. PUA izsniegšana šajā periodā arī pieauga, par 6% un 27%. Būtisks pieaugums tika novērots 2007. gadā un 2008. gadā, kad izsniegto TUA skaits pārsniedza 4 tūkst., to var skaidrot ar to, ka 2007. g. Latvijā kopā ar citām jaunām ES dalībvalstīm pievienojās Šengenas

²⁶ Autora veidots attēls, izmantojot PMLP Uzturēšanās atļauju statistika. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/uzturesanas-atlajas.html> (PMLP; aplūkots 24.04.2015)

zonai. Tas nozīmē, ka no šī brīža, TUA saņēmēji Latvijā varēja brīvi pārvietoties par visu Šengenas zonu. 2009.g. ažiotaža nedaudz samazinājusies un TUA skaits sarucis līdz „pirms Šengenas” līmenim. Šajā pašā periodā izsniegto PUA skaits ir bijis salīdzinoši stabils, ko var skaidrot ar to, ka TUA pieprasītāji, kas 2007.gadā un 2008. gadā pieprasīja un saņēma atļaujas vēl nevarēja pretendēt uz PUA.

2.2. attēlā ir parādīta pirmreizēji izsniegto termiņuzturēšanās (TUA) un pastāvīgās uzturēšanās atļauju (PUA) dinamika Latvijā no 2010.gada līdz 2014. gadam.

2.2. attēls. Termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanas statistika 2010.-2014. g. Latvijā, gab.²⁷

Atbilstoši 2.2. attēlā parādītajam grafikam, kopš 2010. gada izsniegto TUA skaits palielinājās un pārsniedza iepriekšējā perioda vidējos rādītājus, vidēji šajā periodā izsniedza 6300 TUA un 3900 PUA gadā, jeb lielāks pieaugums bija tieši saistībā ar izsniegtajām TUA. To sekmēja 2010. gada spēkā stājušās izmaiņas „Imigrācijas likumā”, jeb investoru programmas ieviešana, bet 2010. gada rezultātus tā bija ietekmējusi nedaudz, jo grozījumi stājās spēkā gada vidū. Turpmākus gadus katru gadu izsniegto TUA skaits pieauga, 2011. gadā par 93% pret 2010. gadu, 2012. gadā – par 32%, 2013. gadā – par 16% un 2014. gadā par 43%. Tas liecina par skaidru pieprasījuma pieaugumu. Turklāt, interesanti, ka tieši 2014. gadā bija vērojama vislielākā izaugsme un gadā tika izsniegtas 10504 TUA, tas visticamāk saistīts ar to faktu, ka ar 2014. gada septembrī stājās spēkā augstāki limiti investoru programmai un tie, kas vēl gribēja un varēja pieteikties pēc iepriekšējiem nosacījumiem vai pārejas nosacījumiem to arī darīja.

Šajā pašā laikā PUA izsniegšanā nebija būtisku svārstību, vienu gadu to izsniegšanas apjoms pieauga, citu – samazinājās. Turklāt, pēc pieciem gadiem pēc 2007.-2008. gadu lielā

²⁷Autora veidots attēls, izmantojot PMLP Uzturēšanās atļauju statistika. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/uzturesanas-atlajas.html> (PMLP; aplūkots 24.04.2015)

TUA pieprasījuma, PUA pieprasījums nepieauga tik daudz, tas nozīmē, ka TUA saņēmēji nevēlējās vai nespēja saņemt PUA (piemēram, nenokārtoja valsts valodas eksāmenu). Dažiem PUA iegūšana var būt vispār neaktuāla, jo, piemēram, viņi izmantoja TUA, lai mācītos Latvijā un tad atgriezās savā valstī.

Pēc PMLP datiem, kopš 2014. gada 1. septembra, kad palielinājās prasības pretendentiem, TUA pieprasījums par investīcijām nekustamajā īpašumā kļuvis par 90 % mazāks.²⁸ Precīzi dati par pārējām TUA uz darba izstrādes brīdi nebija pieejami, tomēr ir skaidrs, ka pieprasījums ir samazinājies. Par to ļauj secināt TUA pieprasījuma galvenie iemesli. 2.1. tabulā ir apkopoti dati par galvenajiem TUA pieprasīšanas iemesliem katrā no pētāmajiem periodiem. Procents aprēķināts no visām TUA, bet tabulā 2.1. minēti tikai galvenie iemesli, tādēļ kopsumma nav 100%. Procents aprēķināts kā vidējais aritmētiskais katram periodam.

2.1. tabula

Galvenie TUA pieprasīšanas iemesli Latvijā 2004.-2009. g. un 2010.-2014. g., %²⁹

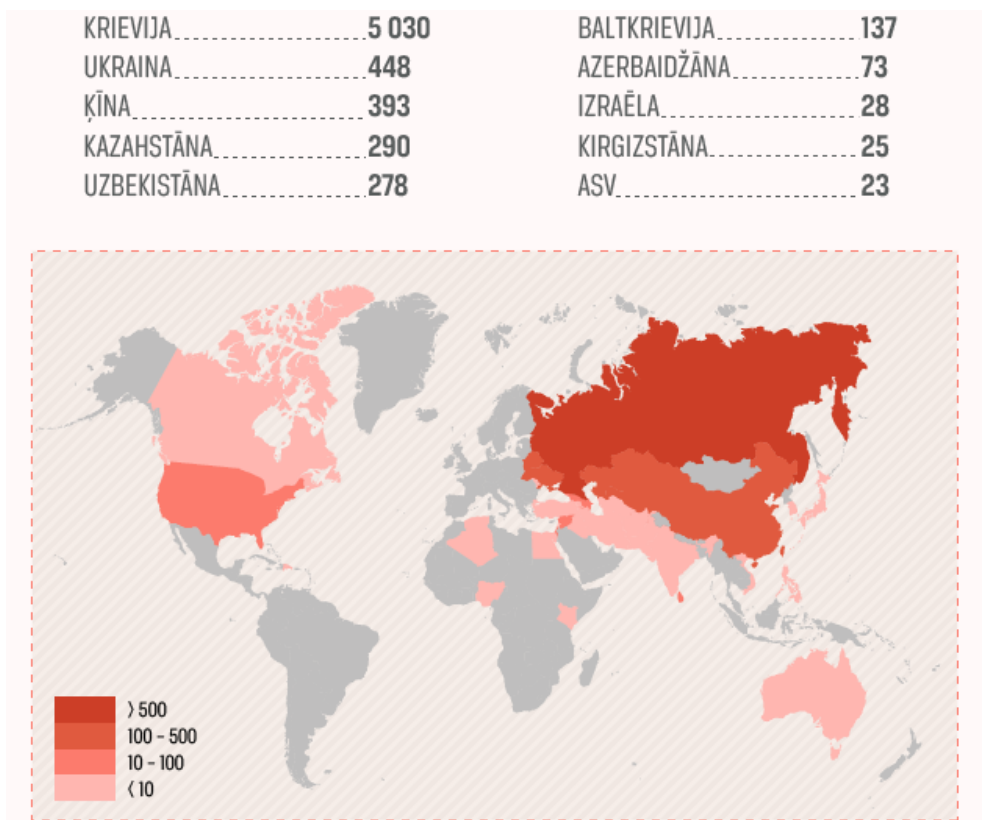
Iemesls	2004.-2009. g. %	2010.-2014. g. %
Ģimenes apvienošana	15%	7%
Vecāki	6%	2%
Darba ņēmēji	41%	15%
Darba devēji/kvalificēti darbinieki	10%	4%
Studenti	13%	15%
Ieguldītājs kapitāla sabiedrībās	nebija pieejams	3%
Ieguldītājs nekustamā īpašumā	nebija pieejams	27%
Ieguldītājs kredītiestādē	nebija pieejams	3%

Periodā no 2004. gada līdz 2009. gadam galvenais pamats TUA saņemšanai bija saņemšana kā darba ņēmējs – 41%, otrajā vietā bija ģimenes apvienošana (ar laulātajiem un viņu bērniem) – 15% un mācības Latvijā (studenti) – 13%. Vēl 10% TUA saņēma kā darba devēji vai kvalificēti darbinieki, jeb dibināja savus uzņēmumus, filiāles u.tml. Kopš investoru programmas ieviešanas situācija ir mainījusies, par galveno pieprasīšanas iemeslu ir kļuvušas investīcijas nekustamajā īpašumā – 27% un kopā ar citām programmas opcijām – 33% no TUA kopskaita. Pa 15% - mācības Latvijā un nodarbināšana. Tas nozīmē, ka sāka dominēt tie iemesli, kas saistīti ar investoru programmu. Tas parāda, ka programma bijusi pievilcīga un tās nosacījumi investoriem apmierinoši un daudzas personas izvēlējās izmantot šo iespēju iegūt uzturēšanās atļauju Eiropas Savienības dalībvalstī.

²⁸Pēc TUA programmas maiņas valsts budžets nesaņēma daudzus miljonus eiro. <http://www.building.lv/2-zinas/130559-pec-tua-programmas-mainas-valsts-budzets-nesanem-daudzus-miljonus-eiro> (Building.lv; 23.04.2015)

²⁹Autora veidota tabula, izmantojot PMLP Uzturēšanās atļauju statistika. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/uzturesanas-atlajas.html> (PMLP; aplūkots 24.04.2015)

Ir būtiski apskatīt arī TUA saņēmēju struktūru pēc valsts piederības. TUA Latvijā pieprasa iedzīvotāji no daudzām pasaules valstīm, gan no ES, gan ārpus ES, kopā no 67 valstīm. Tieši investoru programmas dalībnieki – TUA saņēmēji nāk no aptuveni 30 dažādām valstīm – 2.3. attēlā. ir parādīts to sadalījums uz kartes.

2.3. attēls. Investoru programmas dalībnieki pēc valsts piederības periodā no 2010. gada līdz 2013. gadam³⁰

Pamatā, 70% investoru ir no Krievijas, pārējo vidū dominē Ukraina – 7%, Ķīna – 6%, kā arī Kazahstāna ar 5% un Uzbekistāna ar 4%, jeb dominē NVS valstis. NVS iedzīvotāji dominē ne tikai periodā no 2010. gada, bet arī pirms tā, kā arī PUA saņēmēju vidū, to var skaidrot ar ciešām vēsturiskajām saitēm ar šīm valstīm:

- pēc PSRS sabrukuma daudzas ģimenes tika šķirtas (vecāki un bērni, laulātie, brāļi/māsas u.tml.);
- pēc PSRS sabrukuma daudziem Latvijā varēja palikt draugi, uzturot kontaktus, trešās valsts iedzīvotājiem varēja veidoties vēlme braukt uz Latviju un uzturēties te ilgāku laiku;
- NVS valstu darbaspēkam un uzņēmējiem Latvijas tirgus ir pievilcīgs, jo te viņi var runāt sev saprotamajā krievu valodā, daudzām etniskām grupām Latvijā ir

³⁰Miķelsone, M. Infografika: uzturēšanās atļaujas vs. investīcijas.<http://www.ir.lv/2013/10/11/infografika-uzturesanas-atlaujas-vs-investicijas>. (IR.lv; aplūkots 24.04.2015)

savas minoritātes un to atbalsts, turklāt, vēsturiski pozitīvas emocijas un jūtas pret Latviju.

Statistikas dati liecina par to, ka investoru programma sekmēja TUA izsniegšanas apjoma būtisku pieaugumu, piemēram, 2014. gadā izsniedza par 410% vairāk TUA nekā 2004. gadā, savukārt PUA pieprasījums ir bijis diezgan stabils. Mainījušies arī TUA pieprasīšanas iemesli, ja līdz 2009. gadam galvenais iemesls bija nodarbinātība Latvijā, tad kopš 2010. gada – investoru programmas opcijas ar investīciju nekustamajā īpašumā dominēšanu. Gan pirms, gan pēc investoru programmas ieviešanas, pieprasītāju vidū dominēja NVS valstu iedzīvotāji. Tālāk var sīkāk aplūkot tos faktorus, kas katrā no periodiem ietekmēja uzturēšanās atļauju izsniegšanu un pieprasīšanu Latvijā.

2.2. Uzturēšanās atļauju izsniegšanu ietekmējošo faktoru analīze Latvijā

Uzturēšanās atļauju izsniegšanas un pieprasīšanas faktoru analīze ir veikta diviem periodiem no 2004. gada līdz 2009. gadam un no 2010. gada līdz 2015. gadam, atsevišķi apskatot iekšējās un ārējās vides faktorus, norādot galvenos no tiem.

Iekšējie faktori

Iekšējie faktori ir ekonomiskie un neekonomiskie faktori, kas bija vērojami Latvijā. Vairāki faktori saglabājās abos pētījuma periodos.

Autors apskata pēc viņa domām svarīgākus faktorus un tad izveido apkopojamo tabulu, kur katru faktoru novērtē pēc ietekmes. 2004. gadā Latvijā pievienojusies Eiropas Savienībai un guva pieeju brīvam tirgum, tomēr brīvu pārvietošanas iespēju Latvijas iedzīvotāji ieguva 2007. gada, kad Latvijā pievienojusies Šengenas zonai³¹. Šādi TUA saņēmēji varēja brīvi pārvietoties un uzturēties dažādās Šengenas zonas valstīs un tas viņiem licies pozitīvs faktors, jo tajā periodā TUA saņēmēju skaits pieauga.

Kopš Latvija pievienojās ES, sākās ekonomiskās izaugsmes periods – sk. 2.2. tabulu ar galvenajiem makroekonomiskajiem rādītājiem Latvijā.

2.1. tabula

Latvijas galvenie makroekonomiskie rādītāji 2004.-2009.g.³²

Rādītājs	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
IKP salīdzināmajās cenās, miljardi EUR	16.7	18.4	20.5	22.5	21.8	18.7
Inflācija (2005 = 100)	-	-	106.5	117.3	135.4	140.1

³¹ Ārlietu Ministrija. Latvija pievienojas Šengenas zonai. <http://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/24752-latvija-pievienojas-sengenas-zonai> (Ārlietu Ministrija; aplūkots 24.04.2015)

³² Autora veidota tabula, izmantojot Centrālā Statistikas Pārvalde. Statistikas datubāzes. <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html> (CSP; aplūkots 24.04.2015) un Eurostat. Database. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Eurostat; aplūkots 24.04.2015)

2.1. tabulas turpinājums

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
Inflācija, % pret iepriekšējo gadu	6.2	6.7	6.5	10.1	15.4	3.5
Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū, %	11.7	10	7	6.1	7.7	17.5
Vidējie ienākumi (neto), EUR	214	250	308	407	498	486
Investīciju apjoms (uzkrātās ĀTI), miljardi EUR	3.27	4.13	5.69	7.14	8.11	8.11

Atbilstoši 2.1. tabulas datiem var redzēt, ka periodā no 2004. gada līdz 2008. gadam strauji auga Latvijas IKP, 2008. g. tas bija par 31% lielāks salīdzinājumā ar 2004. gadu, nodarbinātības līmenis bijis diezgan augsts, iedzīvotāju ienākumi pakāpeniski pieauga un investoru interese par Latviju tikai palielinājusies. Šie apstākļi sekmējuši Latvijas pievilcību kā vietu dzīvošanai, darbam, investīcijām.

Līdzīgi dati apkopoti par periodu no 2010.gada līdz 2014. gadam un ir parādīti 2.2. tabulā.

2.2. tabula

Latvijas galvenie makroekonomiskie rādītāji periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam³³

Rādītājs	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.
IKP salīdzināmajās cenās, miljardi EUR	18.2	19.0	20.0	20.8	21.3
Inflācija (2005 = 100)	138.6	144.7	147.9	147.9	148.8
Inflācija, % pret iepriekšējo gadu	-1.1	4.4	2.3	0	0.6
Darba meklētāju īpatsvars ekonomiski aktīvo iedzīvotāju vidū, %	19.5	16.2	15	11.9	10.8
Vidējie ienākumi (neto), EUR	450	470	488	516	560
Investīciju apjoms (uzkrātās ĀTI), miljardi EUR	8.2	9.4	10.6	11.5	12.1

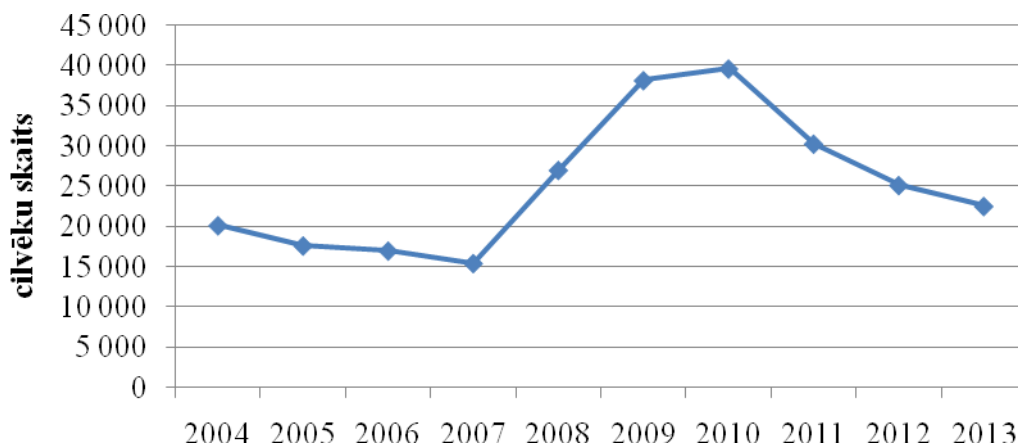
Sākot ar 2009. gadu jūtami kļuvušas pasaules ekonomiskās krīzes sekas, IKP samazinājās, sākas deflācija, daudzi cilvēki zaudējuši darbu, tas sekmēja bezdarba līmeņa paaugstināšanu, samazinājās arī iedzīvotāju vidējie ienākumi, kā arī ārvalstu tiešo investīciju apjoms krasi sarucis. Šāda nelabvēlīga ekonomiskā situācija negatīvi ietekmēja vispārējo sociālo un ekonomisku klimatu valstī un tieši šajā brīdī tika pieņemts lēmums sekmēt investīciju pieplūdi ar investoru programmu. Tādēļ interese par TUA saņemšanu pieauga, pat neskatoties uz negatīvajām tendencēm ekonomikā. Būtībā tas bija tāpēc, kā arī citus Eiropas valstīs bija vērojama krīze un tajā laikā šādu konkurējošo programmu skaits vēl nav bijis liels.

Ekonomiskā krīze Latvijā veicināja negatīvus migrācijas procesus vietēju iedzīvotāju vidū – daudzi cilvēki brauca strādāt un dzīvot citās ES valstīs – sk. 2.4. attēlu – migrācijas statistika Latvijā. Dati ir pieejami periodam no 2004. gada līdz 2013. gadam. Šajā periodā no

³³ Autora veidota tabula, izmantojot Centrālā Statistikas Pārvalde. Statistikas datubāzes. <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html> (CSP; aplūkots 24.04.2015) un Eurostat. Database. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Eurostat; aplūkots 24.04.2015)

Latvija aizbrauca aptuveni 253 tūkst. cilvēku, galvenokārt ekonomiski aktīvi cilvēki. Attiecībā uz TUA, šai tendencei ir ļoti nozīmīga ietekme.

Aizbraucot ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, darba tirgus sāk piedzīvot problēmas un uzņēmēji ir spiesti meklēt darbiniekus arī ārpus Latvijas, ne tikai kvalificētus, bet arī mazkvalificētus. Pagaidām Latvijā šī nav masveida tendence, bet ņemot vērā arī citas negatīvas demogrāfiskās tendences, šis scenārijs kļūst aizvien ticamāks.

2.4. attēls. No Latvijas izbraukušo iedzīvotāju skaits 2004.-2013. g.³⁴

Stabila politiskā situācija valstī ir vēl viens pozitīvi ietekmējošais faktors, jo īpaši to valstu iedzīvotāju vidū, kur ir nelabvēlīga politiskā situācija, norisinās konflikti, kari u.tml.

Kā negatīvu faktoru var minēt to, ka Latvijas tirgus nav liels, tādēļ tas varētu būt mazāk interesants investoriem, jo īpaši, ja viņu interesējošā sektorā jau ir salīdzinoši liela konkurence.

Apskatāmajā periodā daudzas Latvijas augstskolās sāka piedāvāt mācību programmas angļu un krievu valodā, turklāt ārvalstu studentu TUA saņemšanas process kļuvis saprotamāks un vienkāršāks, konkurētspējīgas cenas augstskolās un salīdzinoši lēta dzīvošana – šie faktori palielināja TUA pieprasījumu no studentu puses.

Par pozitīvu faktoru autors uzskata dažādu ar komercdarbības organizēšanu procedūru vienkāršošanu, par to liecina Latvijas augstā vietā Doing Business jeb uzņēmējdarbības veikšanas vienkāršuma reitingā, kur tā ieņem 23. vietu³⁵. Tālāk minētie faktori tiek apkopoti tabulas veidā – sk. 2.3. tab. Faktori tiek novērtēti skalā no -2 (ļoti negatīva ietekme) līdz +2 (ļoti pozitīva ietekme).

³⁴ Autora veidots attēls, izmantojot Centrālā Statistikas Pārvalde. Statistikas datubāzes. <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html> (CSP; aplūkots 24.04.2015)

³⁵ WorldBankGrou. DoingBusiness 2015. GoingBeyondEfficiency. EconomyProfile 2015 Latvia. Washington: WorldBank, 2014.

Iekšējās vides faktoru vērtējums periodā no 2004. gada līdz 2014. gadam³⁶

Faktori	Faktoru vērtējums (ietekme uz TUA izsniegšanu un pieprasīšanu)
1.	2.
Latvija kļuvusi par ES dalībvalsti	+2
Latvija pievienojās Šengenas zonai	+2
Latvijas ekonomiskā izaugsme periodā no 2004. gada līdz 2008. gadam	+2
Stabila politiskā situācija	+1
Ekonomiskā krīze periodā no 2009. gada līdz 2011. gadam	-2
Imigrācijas likuma grozījumi – investoru programmas ieviešana	+2
Imigrācijas likuma grozījumi – investoru programmas prasību paaugstināšana	-2
Trūkst darbaspēks – jāmeklē ārpus Latvijas	+2
Augstskolas sāka piedāvāt programmas ārvalstu studentiem – angļu, krievu valodā (un starptautiski atzītus diplomus)	+1
Latvija ir mazs tirgus un tādēļ mazāk interesants investoriem no dažiem tirgus segmentiem	-1
Pievilcīgi uzņēmējdarbības veikšanas apstākļi	+1

No 2.3. tabulas datiem var secināt, ka dominējuši pozitīvi faktori, tomēr lielākā ietekme bijusi tieši investoru programmas ieviešanai, kā arī Latvijas pievienošanai Šengenas zonai, jo tieši pēc šīm pārmaiņām strauji auga TUA izsniegšanas rādītāji.

Ārējie faktori

Ārējie faktori ir tie faktori, kas darbojas ārpus Latvijas. Ņemot vērā, ka vienlaikus ārējā vidē notiek ļoti daudz notikumu un apstākļi strauji mainās, autors apskata tikai tos faktorus, kas, viņuprāt, vislielākā mērā spējuši ietekmēt TUA izsniegšanu Latvijā.

Pirmo faktoru, ko vēlētos minēt autors, ir dažu kaimiņvalstu nelabvēlīgie uzņēmējdarbības nosacījumi (Krievija, Baltkrievija – to vietas Doing Business (uzņēmējdarbības veikšanas) reitingā ir daudz zemākas par Latviju) un arī citu NVS valstu zemas pozīcijas šajā reitingā. Dibināt un attīstīt savu uzņēmumu šajās valstīs ir daudz sarežģītāk un dārgāk, tas var sekmēt investoru vēlmi pārvietot savu biznesu vai dibināt jaunu citā valstī. Zemas algas un dzīves līmenis šajās valstīs arī spēja pozitīvi ietekmēt vēlmi pārcelties uz citu valsti. Tomēr Latvijā šie rādītāji nebija tik augsti, tādēļ šim faktoram nebija liela ietekme.

Vēlmi iegūt TUA (piemēram, no Ķīnas iedzīvotāju puses) veicināja pārapdzīvotība dažādās valstīs, kuras rezultātā pasliktinās ekoloģiskā situācija un dzīves apstākļi.

³⁶ Autora veidota tabula

Pozitīvi ietekmējošo faktoru vidū var nosaukt arī kultūras faktoros, jo, kā tika minēts iepriekš, NVS valstu iedzīvotājiem ir pozitīvas jūtas pret šo valsti vēl no PSRS laikiem, tam ir bijusi pozitīva ietekmē uz uzturēšanās atļauju pieprasīšanu.

Pētāmajā periodā notikuši daudzi kari un militārie konflikti (piemēram, Sīrija, Ukraina u.c.) un šo valstu iedzīvotāji izvēlas bēgt no kara un meklēt patvērumu citās valstīs. Kaut gan, Latvijas atrodas salīdzinoši tālu no daudziem „karstajiem punktiem”, tomēr arī te ārvalstnieki mēdz meklēt patvērumu.

Analīze apkopota 2.4. tabulā, izmantojot to pašu skalu kā iepriekš.

2.4 tabula

Ārējās vides faktoru vērtējums periodā no 2004. gada līdz 2014. gadam³⁷

Faktori	Faktoru vērtējums (ietekme uz TUA izsniegšanu un pieprasīšanu)
Sarežģīti un nelabvēlīgi apstākļi biznesam atsevišķajās NVS valstīs	+2
Zemas algas un dzīves līmenis citas valstīs	+1
Ķīna: pārapdzīvotība dažādās valstīs, kuras rezultātā pasliktinās ekoloģiskā situācija un dzīves apstākļi	+1
Kultūras faktors: NVS valstu iedzīvotāju pozitīva attieksme pret Latviju	+1
Militārie konflikti	+1

Apskatītajiem ārējās vides faktoriem ir pozitīva ietekme, bet nav izšķiroša, daudz lielāka ietekme bijusi tieši iekšējiem, nevis ārējiem faktoriem.

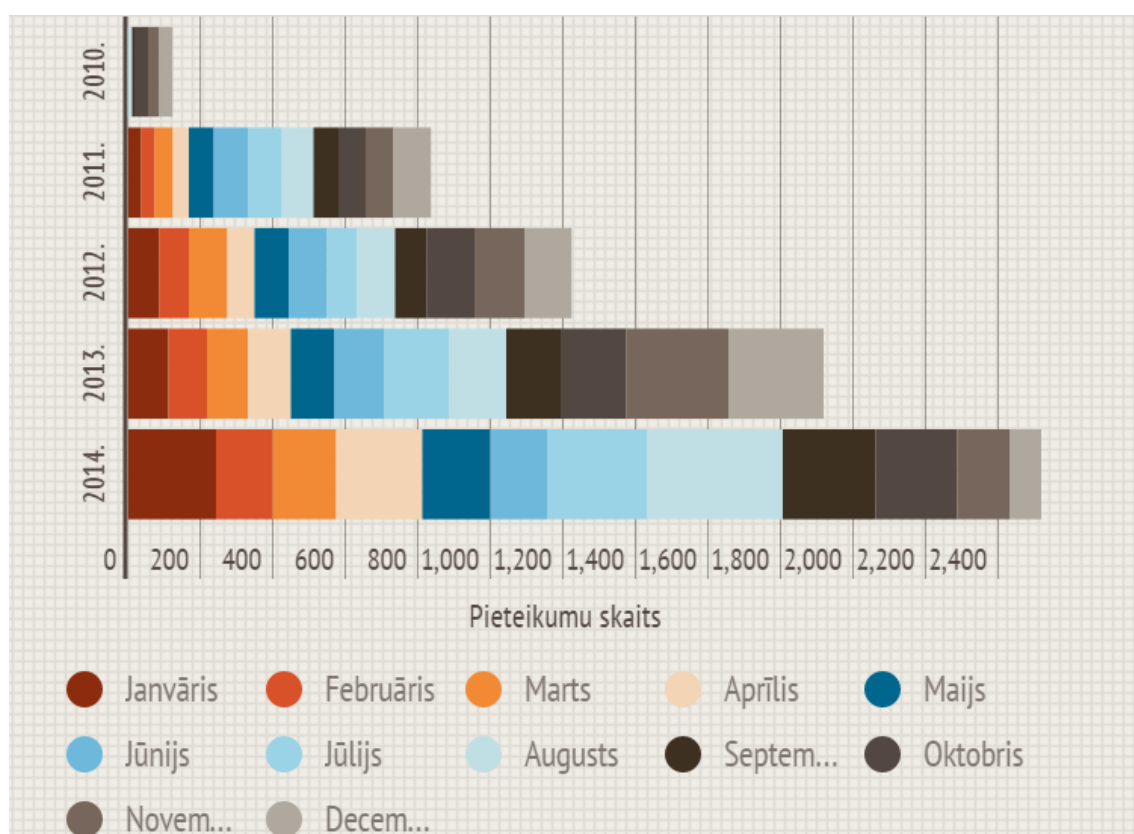
Apkopot šajā sadaļā veikto pētījumu, var secināt, ka kopš 2004. gada pieprasījums pēc termiņuzturēšanās atļaujām un arī to faktiskā izsniegšana ir palielinājusies, ko galvenokārt sekmēja Latvijas pievienošanās Eiropas Savienībai un Šengenas zonai, kā arī investoru programmas ieviešana.

2.3. Uzturēšanās atļauju sistēmas priekšrocības un trūkumi Latvijas tautsaimniecībai

Šajā apakšnodaļā tiek pētīts tieši Latvijas termiņuzturēšanas atļauju investoru programmas aspekts, jeb pētījums tiek sašaurināts periodam no 2010.gada līdz 2015. gadam, kā arī pēc uzturēšanas atļauju iegūšanas iemesliem. Šīs sadaļas ietvaros bakalaura darba autors apkopo dažādu ekspertu viedokļus un statistikas datus par termiņuzturēšanas atļauju investoru programmu Latvijā, tās priekšrocībām un trūkumiem jeb riskiem Latvijas ekonomikai, tiek aplūkoti ne tikai ekonomiski faktori, bet arī citi, jo tie netieši ietekmē ekonomisko stāvokli.

³⁷ Autora veidota tabula

Vispirms ir jāapskata dati par termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanu tieši saistībā ar investoru programmu. Dati ir parādīti 2.5. attēlā.

2.5. attēls. Investoru termiņuzturēšanās atļauju pieteikumu skaits Latvijā periodā no 2010.gada līdz 2014. gadam pa mēnešiem, gab.³⁸

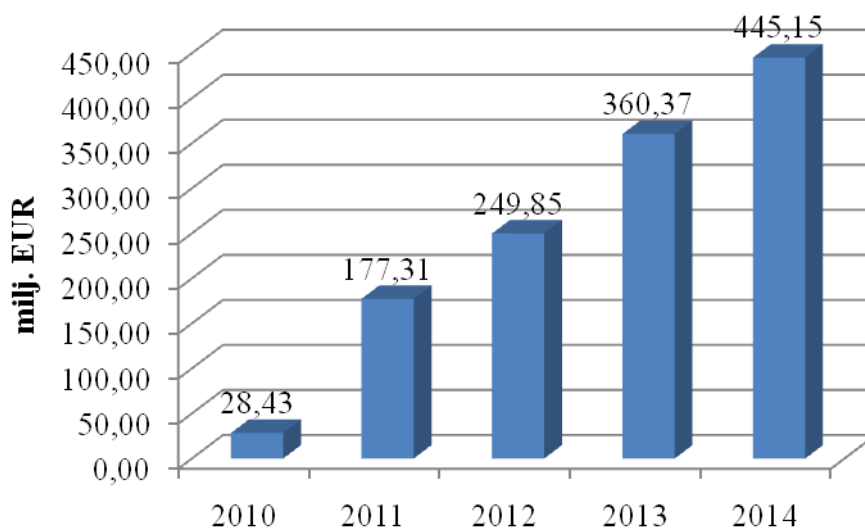
2.5. attēlā var redzēt, ka kopš 2010. gada ar katru gadu izsniegto TUA skaits pēc investoru programmas pieaug straujā tempā, piemēram, 2014. gadā tika izsniegtas vairāk kā 2500 tūkst., bet 2011. gadā – tikai ap 1100 TUA, jeb rezultāts divkārtējais. Tas atbilst 2. nodaļā apskatītajai statistikai par TUA vispārīgo izsniegšanu, jo kopš 2010. gada tieši investoru programma kļuvusi par galveno TUA pieprasīšanas iemeslu.

Saskaņā ar statistikas datiem, periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam investori pēc TUA programmas ieguldījuši ap 1.26 miljardus EUR³⁹, summa pieaug ar katru gadu un tas liecina par sistēmas popularitāti investoru vidū. Ir jāizvērtē gan TUA pieprasīšanas struktūra pēc investīciju pamata, gan investīciju apjoma dinamika.

2.6. attēlā ir parādīta investīciju apjoma dinamika periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam pēc TUA investoru programmas.

³⁸Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015)

³⁹Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015)

2.6. attēls. Investīciju apjoms pēc TUA investoru programmas Latvijā periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam, milj. EUR⁴⁰

No 2.6. attēla var redzēt, ka 2010. gadā tika investēti 28.43 milj. EUR, jo programma tika sāka darboties. Jau 2011. g. šī summa palielinājās līdz 177.31 milj. EUR. Pieaugums turpinājās arī 2012. gadā – par 41% pret 2011. gadu, 2013. gadā – vēl par 44% pret iepriekšējo periodu un 2014. gadā – par 24%, sasniedzot 445.15 milj. EUR. Tas ir saistīts ar TUA pieprasījuma pieaugumu, tai skaitā 2014. gadā tas bija saistīts ar gaidāmām izmaiņām investoru programmā (sliedņa palielināšanu).

Šīs investīcijas var salīdzināt ar investīciju kopsummu Latvijā tajā pašā periodā, šis salīdzinājums – tiek ņemtas gan finanšu, gan nefinanšu investīcijas.

Dati ir apkopoti 2.5. tabulā.

2.5. tabula

Latvijas TUA investoru programmas investīciju apjoma un kopējā investīciju apjoma salīdzinājums periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam, milj. EUR un %⁴¹

Rādītājs	2010.g.	2011.g.	2012.g.	2013.g.	2014.g.
1.	2.	3.	4.	5.	6.
Nefinanšu investīcijas – CSP dati	3401.2	4247.6	4833.6	4607.3	2691.2
Ārvalstu tiešās investīcijas (gada saņemtās) – SEB bankas dati	286	1045	863	680	350
Kopsumma	3687,2	5292,6	5696,6	5287,3	3041,2

⁴⁰ Autora veidots attēls, izmantojot Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/business/biznesa_vide/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015)

⁴¹ Autora veidota tabula, izmantojot Centrālā Statistikas Pārvalde. Statistikas datubāzes. <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html> (CSP; aplūkots 24.04.2015); Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/business/biznesa_vide/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015); SEB bankas makroekonomiskais pārskats 2015. g. februāris. <http://www.seb.lv/data/Analitiska-Info/Makroekonomika/Lma1502.pdf> (SEB banka, aplūkots 05.05.2015)

1.	2.	3.	4.	5.	6.
TUA investīcijas*	28.43	177.31	249.85	360.37	445.15
TUA investīcijas (% no ĀTI)	10%	17%	29%	53%	127%
TUA investīcijas (% no visām investīcijām)	0.8%	3.4%	4.4%	6.8%	14.6%

* ne visas TUA investīcijas netiek skaitītas par ĀTI daļu, tādēļ dati tiek salīdzināti, lai parādītu TUA investīciju apjoma nozīmīgumu

Salīdzinot TUA investīcijas ar gadā saņemtajām ārvalstu tiešām investīcijām (ĀTI), var secināt, ka 2010. gadā tās veidoja 10% no ĀTI apjoma, pakāpeniski pieaugot – 2011. gadā – jau 17%, 2012. gadā – 29%, 2013. gadā – 53% un 2014. gadā – 127%, jeb TUA investīciju apjoms pat pārsniedza ĀTI apjomu. Savukārt salīdzinājumā ar nefinanšu un ĀTI investīciju summu, TUA investīcijas veidoja no 0.8% līdz 14.6%, šie dati liecina par TUA investīciju pieaugošo lomu un ietekmi uz valsts ekonomiku, tomēr zināms, ka 2015. gadā situācija mainījās un pieprasīto TUA skaits pēc investoru programmas krasi samazinājās, bet konkrēti skaitliskie dati nav zināmi, tādēļ salīdzināšana nav iespējama.

Ir svarīgi apskatīt arī TUA investīciju struktūru, tā ir parādīta 2.7. attēlā.

2.7. attēls. Investīciju apjoma struktūra pēc TUA programmas Latvijā periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam, %⁴²

Biežāk investori izvēlējās investēt nekustamajā īpašumā – ja 2010. gadā tie bija 56% no investīcijām pēc TUA investoru programmas, tad 2014. gadā – jau 89%, šī ir vienkāršāka alternatīva, kas ļauj gūt arī papildu ienākumu, piemēram, izīrējot šo īpašumu pēc iegādes vai arī izmantojot to investora un viņa ģimenes dzīvošanai. Investīcijas banku subordinētajā

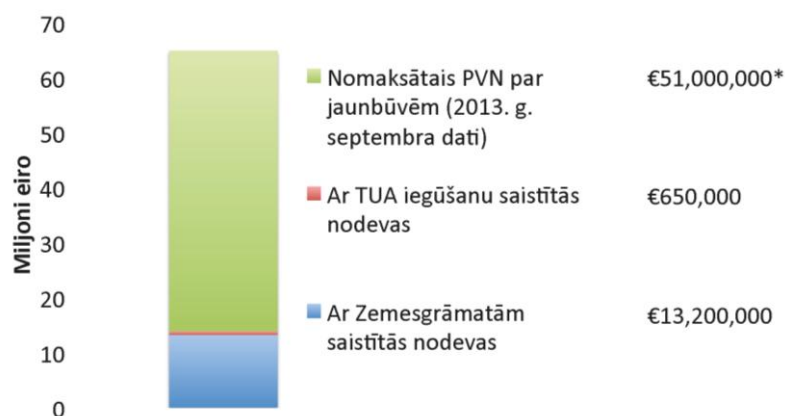
⁴²Autora veidots attēls, izmantojot Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/business/biznesa_vidē/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015)

kapitāla ir otrā vietā ar aptuveni 7% no investīciju apjoma pēc 2014. gada datiem, pakāpeniski šo investīciju īpatsvars ir samazinājies. Investīcijas kapitālsabiedrībās ir vismazāk pieprasītais variants, gan investīciju apjoma ziņā, gan arī pieteikumu ziņā, tas veido tikai ap 4%. Ir acīmredzams, ka TUA investoru programma nodrošina investīcijai gandrīz tikai uz nekustamā īpašuma investīciju rēķina. Bakalaura darba autors uzskata, ka ir vērts katru investīcijas iemeslu apskatīt atsevišķi, kā arī ieguldījumus valsts vērtspapīros, kas ir salīdzinoši jauna iespēja, tādēļ statistikas par to vēl nav.

Investīcijas nekustamajā īpašumā

Kā tika minēts iepriekš, investēt nekustamajā īpašumā ir viegli, ja iegādātais īpašums atbilst TUA investoru programmas prasībām (investīciju apjoms, kadastrālā vērtība, bezskaidras naudas norēķini u.tml.), turklāt, tas nodrošina investoru ar dzīvesvietu Latvijā. Investori, kas iegādājās nekustamo īpašumu Latvijā, izmantojot tos pašu vajadzībām, maksā nekustamā īpašuma nodokli, jaunbūvētajiem īpašumiem maksā pievienotās vērtības nodokli (PVN) iegādes brīdī, kā arī maksā komunālos maksājumus, apsaimniekošanas maksu u.c., kas parāda, ka šīs investīcijas ir saistītas ne tikai ar paša nekustamā īpašuma objekta vērtību.

2.8. attēlā ir parādīts Latvijas budžeta ienākumu sadalījums pēc ienākuma avotiem saistībā ar investīcijām nekustamajā īpašumā.

2.8. attēls. Valsts budžeta ienākumi saistīti ar TUA nekustamā īpašuma investīciju programmu 2013. gadā, milj. EUR⁴³

Šie ir aptuveni aprēķini, ko veica eksperts R. Zīle, pēc viņa aprēķiniem, no TUA investīcijām nekustamajā īpašumā Latvijas valsts budžets ieguva aptuveni 13.2 milj. EUR ar Zemesgrāmatām saistītās nodevās, vēl 650 tūkst. EUR ar TUA iegūšanu saistītās nodevās un 51 milj. EUR – iemaksāto PVN jaunbūvēm. Kopā tie ir 64.85 milj. EUR, piemēram, Latvijas

⁴³Zīle, R. Terminiuzturēšanās atļaujas: ekonomiskie, politiskie un sociālie aspekti. <http://www.robertszile.lv/2014/01/terminuzturesanas-atlaujas-ekonomiskie-politiskie-un-socialie-aspekti> (aplūkots 06.05.2015)

konsolidētā budžeta ieņēmumi 2013. gadā bija 6.940 miljardi EUR un 64.85 milj. EUR veido 0.9% no budžeta ienākumiem⁴⁴. Šī nav ļoti liela daļa, bet tomēr vērā ņemama.

Ja investori paliek dzīvot Latvijā, viņi iegādājās arī ikdienas preces un pakalpojumus un maksā par tiem PVN, kā arī akcīzes nodokļus, tomēr te ir jāatzīmē, ka ceļojot ārpus Latvijas uz trešajām valstīm, piemēram, savu dzimteni, šie cilvēki var atgriezt iemaksāto PVN un daudzi šo iespēju izmanto.

Investori var arī izīrēt iegādāto īpašumu valsts rezidentiem vai nerezidentiem, šāda statistika neeksistē, bet gan rezidenti, gan nerezidenti maksā nodokļus par nekustamā īpašuma izmantošanai, tai skaitā, nerezidenti maksā 24% (bez saimnieciskās darbības reģistrēšanās vai ar to) vai 10% (ja paziņo par to Valsts Ieņēmumu dienestam, bet izmanto tiesības neregistrēt saimniecisko darbību)⁴⁵. Tātad, ja investori legāli izīrē savus īpašumus, tad tas arī nodrošina ienākumus budžetam. Būtībā, ja investori nepaliek Latvijā un tikai iegādājās šeit īpašumus, tad pastāv tikai īstermiņa efekts uz ekonomiku.

Tomēr saistībā ar investīcijām nekustamajā īpašumā min tādu problēmu kā konkurences izkropļošana un cenu kāpšana, kas padara nekustamos īpašumus nepieejamus vietējiem iedzīvotājiem. Valsts Zemes Dienesta dati liecina, ka aptuveni 20% no darījumiem nekustamā īpašuma sektorā ir darījumi ar ārzemniekiem⁴⁶. Tas ir diezgan liels skaitlis, bet ir jāmin, ka investori iegādājās galvenokārt dārgus, luksusa klases īpašumus prestižajās vietās, kas parastajam Latvijas iedzīvotājam nav pieejams, savukārt turīgiem iedzīvotājiem šāda īpašuma iegāde nebūs problemātiska arī neskatoties uz to, ka to var vēlēties pirkt arī ārzemnieks. Nav objektīvi spriest par nekustamā īpašuma cenu kāpumiem vienīgi TUA investoru programmas dēļ, jo investoru pieprasījums tomēr ir specifisks, jo īpaši tagad, kad paaugstināja ieguldījumu sliekšni. Šajā sakarā var minēt vēl vienu faktu – tikai 11% no darījumiem nekustamā īpašuma tirgū, kas tiek noslēgti ar ārzemniekiem, ir darīti ar mērķi iegūt TUA, Jūrmalā šis skaitlis ir lielāks – ap 30%⁴⁷, šie ir 2013. gada dati, 2014. gadā dotais skaitlis visticamāk pieaugs, bet konkrētu datu nav. Tas nozīmē, ka ārzemniekus ne vienmēr interesē TUA saņemšana, bet viņi var iegādāties nekustamo īpašumu arī citiem mērķiem, vai arī viņiem var jau būt TUA vai PUA. Tika pausts viedoklis, ka Latvijas valdība investoru programmas vietā varētu īstenot (iespējams paplašināt) jauno ģimeņu atbalsta programmu, sniedzot garantijas jaubūvētu mājokļu iegādei, bet šī programma neparedz investīcijas luksusa

⁴⁴Autora aprēķini, izmantojot Latvijas Republikas Finanšu Ministrija. Valsts Budžets. http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/ (FM, aplūkots 06.05.2015)

⁴⁵VID metodiskais materiāls – par Iedzīvotāju ienākuma nodokli no nerezidentu – fizisko personu ienākuma. <http://aat.lv/lv/vid-metodiskais-materials-par-iedzivotaju-ienakuma-nodokli-no-nerezidentu-fizisko-personu-ienakuma/> (AAT; aplūkots 06.05.2015)

⁴⁶Valsts Zemes Dienests. Nekustamā īpašuma tirgus pārskats: ārvalstnieku ietekme uz nekustamā īpašuma tirgu Latvijā. Rīga: VZD, 2013. 5. lpp.

⁴⁷Turpat, 15. lpp.

klases īpašumos vai arī tad maksājumu un pirmā iemaksa būtu tik liela, ka vidējais iedzīvotājs vienalga nevarētu to atļauties. Būtībā, ārzemniekiem – TUA pieprasītājiem šajā jomā ir ietekme uz luksusa klases īpašuma segmentu, bet visu Latvijas nekustamā īpašuma tirgu viņi ietekmē minimāli. Tomēr, nekustamā īpašuma sektora pārstāvji uzskata, ka TUA programmai līdz sliekšņa paaugstināšanas bijusi liela nozīme nekustamā īpašuma sektora krīzes pārvarēšanā⁴⁸. Piemēram, savā rakstā Zablovskā Z. un Igaune S. min „iespējas, ko pavēris Imigrācijas likums, ir aktivizējušas arī citus tirgus segmentus (ne tikai nekustamā īpašuma sektoru) – tiek atjaunoti krīzes gados iesaldētie ēku projekti, notiek jaunu modernu dzīvojamo kompleksu celtniecība ārpus Rīgas centra”⁴⁹. Tātad, bijusi pozitīva ietekme arī uz celtniecības, labiekārtošanas u.c. saistītajām darbības jomām.

Viena no problēmām, kas saistīta ar investīcijām nekustamajā īpašumā, ir kredītlīdzekļu piesaistīšana šādiem darījumiem. Latvijas kredītiestādes finansē šādus darījumus un dažkārt investors iegulda tikai ap 40% pašu līdzekļu. No vienas puses, tas stimulē kredītēšanas sektoru, bet no otras puses, papildu līdzekļi netiek ieplūsti ekonomikā, bet gan apgrozīti tie paši, kas jau tajā bijā. Turklāt, ja investors Latvijā nedzīvo un nepilda kredītsaistības, tad to iekasēšana var būt problemātiska un izmaksāt kredītiestādei salīdzinoši dārgi.

Pašreizējā redakcijā investīciju sliksnis nekustamajam īpašumam ir palielināts līdz 250 000 EUR, tomēr iespējams, ka būs jauni ierobežojumi, piemēram, Krievijas pilsoņiem tiek liegta iespēja iegūt TUA pret nekustamā īpašuma investīcijām. Atbilstoši Latvijas Nekustamo īpašumu darījumu asociācijas (LANĪDA) un Latvijas Konkurētspējas attīstības fonda (LKAF) vērtējumam, šādas izmaiņas var izraisīt nodokļu ieņēmumu zaudējumus 110 miljoni eiro apmērā, 5500 jaunus bezdarbniekus, valsts IKP kritumu par 1.6%.⁵⁰ Tomēr, kamēr šādi grozījumi nav pieņemti, par negatīvām sekām runāt par agru.

Apkopojot priekšrocības un riskus, kas saistīti ar TUA investoru programmas opciju „investīcijas nekustamajā īpašumā”, var secināt, ka:

- galvenās priekšrocības ir sekojošas:
 - nekustamā īpašuma tirgus izaugsmes veicināšana, īpaši dārgo īpašumu segmentā;
 - budžeta ienākumi nodokļu un nodevu veidā;

⁴⁸Nekustamā īpašuma tirgus aktualitātes jeb kā „ārstēt” nozari 2014. gadā. <http://www.reitingi.lv/lv/news/komerczinat/88576-nekustama-ipasuma-tirgus-aktualitates-jeb-ka-arstet-nozari-2014-gada.html> (Reitingi.lv; 06.05.2015)

⁴⁹Zablovskā Z., Igaune, S. Atļauju izsniegšanas bizness – vienos vārtos. <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/zinas/atlauju-izsniegšanas-bizness-8211-vienos-vartos-399152> (Dienas Bizness, aplūkots 06.05.2015)

⁵⁰Uzņēmēji: jālabo kļūdas termiņuzturēšanās atļauju programmā. <http://www.varianti.lv/sakums/news/show/12878?locale=ru> (Varianti.lv; 06.05.2015)

- citu saistīto nozaru attīstība – būvniecība, dizains, labiekārtošana;
- ja investori paliek uz dzīvošanu Latvijā, tad papildu ir dažādi maksājumi, un, respektīvi, nodokļu ienākumi budžetā (PVN, akcīzes nodoklis u.tml.).
- galvenie trūkumi:
 - tikai īstermiņa efekts (ja investors nepaliek Latvijā);
 - efekts uz ekonomiku nav liels;
 - investori var izmantot kredītiestāžu piešķirtos kredītus nekustamā īpašuma iegādei;
 - investori var atgriezt daļu no Latvijā iemaksātā PVN, kad ceļo uz trešajām valstīm no Latvijas.

Investīcijas banku kapitālā

Kā tika minēts 1. nodaļā, investīcijas banku pakārtotajās saistībās paredz vismaz 280 000 EUR uz termiņu ne mazāku par 5 gadiem, turklāt, pieprasot pirmreizēju termiņuzturēšanās atļauju, viņš samaksā valsts budžetā 25 000EUR (jeb šī summa būs jāiemaksā tikai 1 reizi piecu gadu periodā). Pēc 5 gadu perioda investors varēs saņemt savu ieguldījumu, bet šī piecu gadu periodā līdzekļus nebūs iespējams izņemt. Investīcijas var būt jebkura veida subordinētajā kapitālā, tai skaitā vērtspapīrus, akcijas u.tml., tādēļ investors var pretendēt arī uz zināmo procentu ienākumu no sava ieguldījuma.

Analizējot šādas programmas opcijas ietekmi uz ekonomisko situāciju valstī var minēt Latvijas Komerbankas asociācijas pausto viedokli, norādot, ka programma palīdzēja piesaistīt kapitālu apstākļos, kad kapitāls praktiski nav bijis pieejams tiešo investīciju veidā⁵¹. Tieši finanšu sektors ir bijis viens no tiem, kas vislielāk cieta no ekonomiskās krīzes, tādēļ kapitāla piesaistīšanas jautājums ir bijis aktuāls.

Kad bankas gūst pieeju kapitālam, tad var to izmantot dažādiem mērķiem, tai skaitā palielināt vietējo iedzīvotāju un biznesa kredītiestāžu, tas ir viens no programmas plusiem. Turklāt, banku pakārtotās saistības tiek izmantotas kapitāla pietiekamības rādītāja aprēķinā, un tagad, kad aktuālas kļūst Bāzele III prasības ar stingrākiem kritērijiem kapitāla pietiekamības ziņā, bankas ir īpaši ieinteresētas kapitāla piesaistīšanā.

Turklāt, aktivizējoties nekustamā īpašuma tirgum, bankas guva arī citas priekšrocības, piemēram, tika pabeigti iesaldēti projekti nekustamā īpašuma jomā un izpārdoti tie īpašumi, kas nebija pieprasīti krīzes gados.⁵²

⁵¹Zablovska Z., Igaune, S. Atļauju izsniegšanas bizness – vienos vārtos. <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/zinas/atlauju-izsniegšanas-bizness-8211-vienos-vartos-399152> (Dienas Bizness, aplūkots 06.05.2015)

⁵²Zablovska Z., Igaune, S. Atļauju izsniegšanas bizness – vienos vārtos. <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/zinas/atlauju-izsniegšanas-bizness-8211-vienos-vartos-399152> (Dienas Bizness, aplūkots 06.05.2015)

Ir arī vairāki potenciālie trūkumi un riski. Ja banka piesaista daudz TUA investoru kapitāla un pēc pieciem gadiem šie līdzekļi tiek izņemti, tas var negatīvi ietekmēt bankas finansiālo darbību, tomēr bankas šo risku apzinās un cenšas līdzsvarot kapitāla struktūru, tādēļ šī riska ietekme ir minimāla.

Visas valsts mērogā, šīs programmas opcijas priekšrocības nav lielas, izdevības vairāk saistītas ar banku darbību. To apliecina arī Ministru Kabineta informatīvais ziņojums: „tas viennozīmīgi veicina Latvijas banku bilanču sakārtošanu, bet ne vienmēr tieši kalpo kā resursi investīcijām pamatlīdzekļos, kā tautsaimniecības restrukturizācijas un modernizācijas procesa pamatam”⁵³.

Apkopojot šo informāciju var secināt par priekšrocībām un riskiem/trūkumiem:

- priekšrocības:
 - kapitāla ieplūde bankās;
 - kapitāla pietiekamības rādītāja uzlabošana;
 - līdzekļu iegūšana kreditēšanas darbības aktivizēšanai;
 - iesaldēto projektu finansēšanas atsākšana;
 - ir paredzēts tiešs vienreizējs maksājums valsts budžetā.
- trūkumi:
 - efekts galvenokārt uz banku sektoru, faktisko ekonomisko izaugsmi ietekmē maz;
 - riski, kas saistīti ar pārāk lielu atkarību no šāda veida kapitāla.

Investīcijas kapitālsabiedrībās

Tieši saistībā ar investīcijām kapitālsabiedrībā, var novērot lielāku ekonomisko priekšrocību klāstu. Pirmkārt, ekonomiski aktīvi uzņēmumi (un nodokļu nomaksāšanas prasība paredz, ka uzņēmums darbojas, jeb ir aktīvs) maksā dažādus nodokļus un nodevas, atkarībā no darbības veida tie var būt:

- uzņēmuma ienākuma nodoklis;
- pievienotās vērtības nodoklis;
- dabas resursu nodoklis;
- ar automobiļu izmantošanu saistītās nodevas (autoceļu u.c.);
- muitas nodoklis;
- uzņēmējdarbības riska nodevas;

⁵³Ministru Kabineta informatīvais ziņojums. „Par Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punktā paredzēto noteikumu īstenošanas gaitu un rezultātiem”. 9.lpp. <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40226455>(LR Ministru Kabineta tiesību aktu projekti; 07.05.2015)

- valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas;
- iedzīvotāju ienākuma nodoklis;
- u.c.

Atbilstoši „Raymond Chabot Grant Thornton LLP” pētījuma datiem, ar TUA pieteicējiem un viņu ģimenes locekļiem saistīto kapitālsabiedrību nomaksātie nodokļi periodā no 2010. gada līdz 2013. gada pusgadam (dati ir pieejami tikai par šo periodu) veidoja ap 582 milj. EUR – sk.2.6. tabulu.

2.6. tabula

Ar TUA pieteicēju un viņu ģimenes locekļiem saistīto kapitālsabiedrību nomaksātie nodokļi periodā no 2010. gada līdz 2013. gadam, tūkst. EUR⁵⁴

Nodokļa veids	2010.g.	2011.g.	2012.g.	2013.g. I-IV
Uzņēmuma ienākuma nodoklis	10131	16260	33358	14708
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis	35051	37556	42495	26616
Sociālās apdrošināšanas iemaksas	50667	59684	69211	34067
Akcīzes nodoklis	43498	46779	41915	20170

Tas nozīmē, ka šie uzņēmumi papildina Latvijas valsts budžetu.

Dibinot jaunu uzņēmumu vai investējot esošā paplašināšanā, tiek radītas jaunas darbavietas, tas sekmē bezdarba līmeņa samazināšanu un iedzīvotāju labklājības paaugstināšanu.

Tomēr šajā sakarā ir sarežģīti aprēķināt konkrētu efektu, jo dati par šiem uzņēmumiem atsevišķi netiek uzskaitīti un publicēti. Tomēr, atbilstoši Ministru Kabineta informatīvajam ziņojumam „Par Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punktā paredzēto noteikumu īstenošanas gaitu un rezultātiem”, periodā no 2010.gada līdz 2011. gada vidum, jeb gada laikā, Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde saņēmusi 32 uzturēšanās atļauju pieteikumus saskaņā ar šo Imigrācijas likuma normu. Pieteikumos iekļauto personu skaits (ieskaitot galveno iesniedzēju ģimenes locekļus) – 60. Kopējais investīciju apmērs 1328279 EUR.⁵⁵ Savukārt atbilstoši „RaymondChabotGrantThorntonLLP” datiem, 2012. gadā uz TUA pamata tika veiktas investīcijas 192 kapitālsabiedrībās, un 2012. gadā tika apgrozīti 9.5 milj. EUR un nodarbināti 165 cilvēki, savukārt, ja pamats bija amata ieņemšana kapitālsabiedrībā, tad TUA pieteicēji ieņēma amatus 288 kapitālsabiedrībās, kuru kopējais apgrozījums 2012.

⁵⁴Liepiņš A. RCGT pētījums: Uzturēšanās atļaujas ārvalstu investīciju piesaistei. http://www.pietiek.com/files/em_uzturesanas_atlaujas_inv.pdf (Pietiek.com; aplūkots 07.05.2015)

⁵⁵Ministru Kabineta informatīvais ziņojums. „Par Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punktā paredzēto noteikumu īstenošanas gaitu un rezultātiem” (LR Ministru Kabineta tiesību aktu projekti; 07.05.2015)

gadā bija 2.1 miljardi EUR un nodarbināti 7035 cilvēki⁵⁶, kas liecina par salīdzinoši lielu programmas efektu, bet šī pēdējā opcija bija pieejama arī pirms investoru programmas.

Tomēr šī investoru programmas opcija ir vismazāk populāra ārzemnieku-investoru vidū (tikai ap 4% no investīciju kopapjoma), jo prasa lielākas pūles (piemēram, jānodrošina noteikt apgrozījums, lai būtu iespēja nomaksāt nodokļus) un aktīvi strādāt arī pēc TUA saņemšanas, tādēļ šo variantu izvēlas neliels investoru skaits, kas ir pamatā tiešām ieinteresēti biznesa veikšanā Latvijā.

Ja investors iegūst TUA kā valdes loceklis vai cita amatpersona, bet uzņēmums aktīvi nedarbojas, tam efekts uz tautsaimniecības attīstību ir ļoti mazs un saistīts tikai ar tām iemaksām, ko veica investors, saņemot TUA. Šajā sakarā Latkovskis A. norāda, „ieguldot uzņēmumu pamatkapitālā, investori likuma prasības nereti izpilda formāli un likuma mērķis netiek sasniegts”⁵⁷.

Tomēr, ņemot vērā investoru profili, kas pēc Focus.lv pētījuma (sk. infografiku 2. pielikumā) ir izglītots, 30-45 gadus vecs, precējies ar diviem bērniem, meklē iespējas investēt uzņēmējdarbības uzsākšanā, ieņemt vadošo amatu, kā arī darbojas pakalpojumu jomā⁵⁸, tas ir vērtīgs resurss Latvija ekonomikai, kurš, paliekot Latvijā, varēs maksāt nodokļus, sekmēt patēriņu, veidot jaunas darba vietas u.tml.

Iespējamais risks, kas saistīts ar šo investīciju opciju ir tas, ka ārzemnieki-investori, uzsākot savu biznesu Latvijā var neorientēties uz iekšējā tirgus vajadzību apmierināšanu vai arī tie var meklēt iespējas sadarboties tikai ar savas pilsonības valsts uzņēmējiem. No vienas puses, tas sekmēs importa/eksporta attīstību, bet no otras, var liegt vietējiem uzņēmējiem iesaistīties sadarbībā.

Apkopojot šī varianta priekšrocības un trūkumus/riskus, var secināt:

- priekšrocības:
 - jaunu darbavietu radīšana;
 - nodokļu maksāšana kā uzņēmējs;
 - ekonomiskās aktivitātes sekmēšana;
 - iekšējā patēriņa veicināšana;
 - vērtīgu resursu (izglītoti, ieinteresēti uzņēmējdarbībā) piesaistīšana.
- riski/trūkumi:

⁵⁶Liepiņš A. RCGT pētījums: Uzturēšanās atļaujas ārvalstu investīciju piesaistei. http://www.pietiek.com/files/em_uzturesanas_atlajas_inv.pdf (Pietiek.com; aplūkots 07.05.2015)

⁵⁷Luksa M. Ārzemnieku investīcijas un termiņuzturēšanās atļaujas: plusi un mīnusi. <http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/258087-arzemnieku-investicijas-un-termiņuzturesanas-atlajas-plusi-un-minusi/> (LVportals.lv; aplūkots 07.05.2015)

⁵⁸Ārvalstu investora-nerezidenta profils. Focus.lv. <http://laurisberzins.blogspot.com/2014/01/uzturesanas-atlajas-ieguvumi-vai-posts.html> (aplūkots 07.05.2015)

- daži investori izpilda prasības tikai formāli;
- sadarbība tikai ar pilsonības valsts uzņēmējiem, liedzot vietējiem uzņēmējiem pieeju.

Investīcija valsts vērtspapīros

Šāda opcija tika piedāvāta tikai ar jauniem Imigrācijas likuma grozījumiem, tādēļ statistikas dati par to vēl nav pieejami. Iegādājoties vērtspapīrus 250 000 EUR vērtībā, investors iemaksā 25 000 EUR attīstības fondā. Precīzi nav zināms, cik daudz cilvēku izmantoja šo iespēju, jo PMLP vēl nav apkopojusi statistikas datus par šāda veida pieprasījumiem un TUA izsniegšanu. Tomēr, šādā veidā līdzekļi ieplūst budžeta vistiešākā veidā, un „valdībai ir tiesības lemt par īpašam mērķim paredzēto bezprocentu valsts vērtspapīru emisijas apturēšanu uz noteiktu laiku, ja atbilstoši finanšu ministra ziņojumam tas apdraud gadskārtējā valsts budžeta likumā noteikto maksimālo valsts parāda apmēru gada beigās”⁵⁹.

Vēl ir jāmin ieguvums saistībā ar uzņēmumiem, kas apkalpo investorus. Pieaugot pieprasījumam pēc TUA, arvien lielāks uzņēmumu skaits sāka piedāvāt savus pakalpojumus investoriem, sniedzot konsultācijas, noformējot dokumentus, palīdzot izvēlēties piemērotu investīciju variantu u.c. Tas arī sekmē ekonomisko aktivitāti, šie uzņēmumi maksā nodokļus un veic ieguldījumu iekšzemes kopproduktā.

Neatkarīgi no tā, kādu investīciju opciju izvēlas ārzemnieks, ja viņš līdz ar to paliek Latvijā, nevis uzreiz brauc uz citām Šengenas zonas valstīm vai atgriežas savā zemē, tad ārzemnieks var sekmēt iekšējo patēriņu. Piemēram, AS IBS „Prudentia” padomes loceklis Ģ. Rungainis norādīja, ka „viens šāds cilvēks (TUA ieguvējs) rada patēriņu, kas ir ekvivalents sešiem septiņiem vietējiem patērētājiem visa gada laikā, kaut arī viņš uzturas Latvijā vidēji divus mēnešus”⁶⁰. Tātad, pat ja investors atrodas Latvijā ne visu gadu, bet tikai daļu no tā, ir pozitīvs efekts uz iekšējo patēriņu, kas ir viens no galvenajiem makroekonomiskajiem rādītājiem.

Šīs apakšnodaļas nobeigumā var izveidot salīdzinošo tabulu (sk. 2.7. tabulu), kur tiek norādīti investoru programmas labvēlīgie un nelabvēlīgie ekonomiskie efekti Latvijā periodā no 2010. gada līdz 2015. gadam.

⁵⁹ Ārvalstniekiem uzturēšanās atļauju saņemšanai ieviesīs bezprocentu valsts parādzīmes. <http://m.focus.lv/latvija/politika/arvalstniekiem-uzturesanas-atlauju-sanemsanai-ieviesis-bezprocentu-valsts-paradzimes> (Focus.lv; aplūkots 07.05.2015)

⁶⁰ Luksa M. Ārzemnieku investīcijas un termiņuzturēšanās atļaujas: plusi un mīnusi. <http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/258087-arzemnieku-investicijas-un-terminuzturesanas-atlaujas-plusi-un-minusi/> (LVportals.lv; 07.05.2015)

Latvijas TUA investoru programmas pozitīvie un negatīvie ekonomiskie efekti – periodā no 2010. gada līdz 2015. gadam⁶¹

Nr.p. k.	Pozitīvie efekti	Negatīvie efekti
1	Budžeta ienākumu palielināšana, pateicoties nodokļu un nodevu iekasēšanai	Ja prasības tiek izpildītas tikai formāli, tad efekts ir mazs un tikai īstermiņa
2	Nekustamā īpašuma tirgus izaugsmes veicināšana, īpaši dārgo īpašumu segmentā	Investori var izmantot kredītiestāžu piešķirtos kredītus nekustamā īpašuma iegādei, nevis ieguldīt tikai pašu līdzekļus
3	Ja investori paliek uz dzīvošanu Latvijā, tad ilgtermiņā Latvija iegūst papildus ienākumus budžetā	Investori var atgriezt daļu no Latvijā iemaksātā PVN, kad ceļo uz trešajām valstīm no Latvijas
4	Kapitāla ieplūde bankās, kas sekmē kapitāla pietiekamības rādītāja uzlabošanu un kredītēšanas darbības aktivizēšanu	Ja uzņēmēji ārvalstnieki īsteno sadarbību galvenokārt ar pilsonības valsts uzņēmējiem, tas liedz vietējiem uzņēmējiem iespējas sadarboties
5	Iekšējā patēriņa veicināšana	Galvenokārt efekts ir tikai uz konkrētajām nozarēm, nevis ekonomiku kopumā
6	Daži varianti paredz tiešās iemaksas valsts budžeta fondā, kas tālāk sadala līdzekļus ekonomiskās attīstības veicināšanai	
7	Jaunu darba vietu radīšana	
8	Iesaldēto projektu finansēšanas atsākšana	
9	Izglītotu, uzņēmējdarbībā ieinteresētu, vērtīgu darba resursu piesaistīšana	

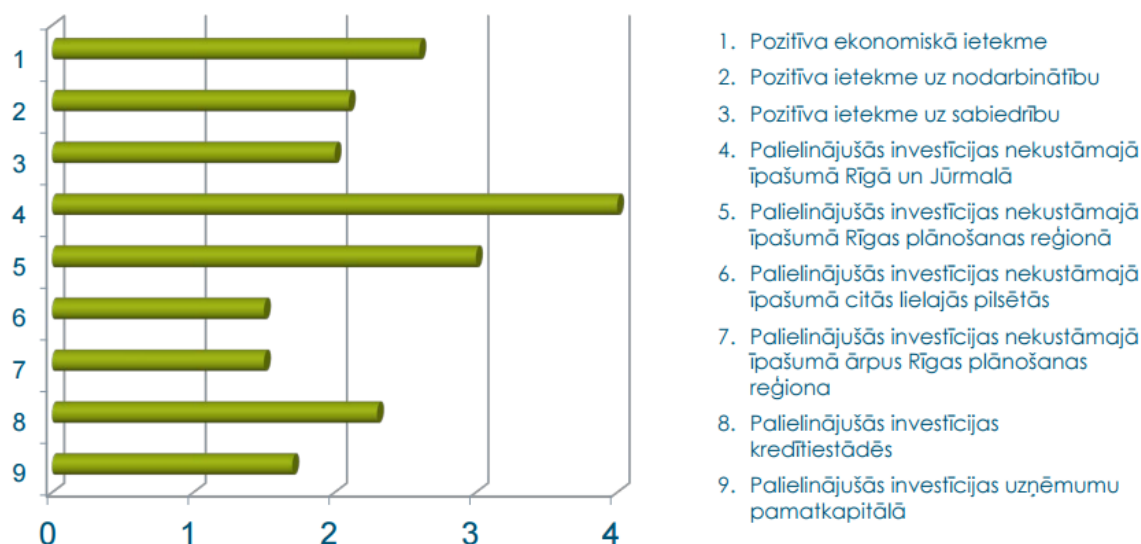
Apkopojot rezultātus, var secināt, ka TUA investoru programmai tomēr ir vairākas ekonomiskās priekšrocības, nevis negatīvie efekti, bet konkrētu aprēķināt šo efektu ir grūti datu trūkuma dēļ.

Vēl autors vēlētos minēt Kanādas uzņēmuma „Raymond Chabot Grant Thornton LLP” (RCGT) pētījumu, šis uzņēmums ir veicis Latvijas TUA investoru programmas pētījumu 2013. gada jūlijā, aptaujājot Latvijas organizāciju pārstāvjus ar mērķi noskaidrot viņu programmas novērtējumu. 2.9. attēlā ir parādīti iegūtie rezultāti.

Kā var redzēt 2.9. attēlā, pētījuma dalībnieki visaugstāk novērtējuši investīciju palielināšanu nekustamajā īpašumā Rīgā un Jūrmalā, kā arī Rīgas plānošanas reģionā. Nedaudz augstāk par vidējo vērtējumu respondenti piešķīra pozitīvai ekonomiskai ietekmei, kā arī investīciju pieaugumam kredītiestādes

⁶¹ Autora veidota tabula.

Latvijas Programmas ietekmes novērtējums: no 1 (vāji) līdz 5 (izcili)

2.9. attēls. RCGT veiktais pētījums par Latvijas TUA investoru programmu, 2013. gadā, balles⁶²

Pārējie varianti ieguva vērtējumu, kas zemāks par vidējo. Pamatojoties uz šī pētījuma, RCGT piedāvāja savu redzējumu TUA investoru programmas attīstībai, kas lielā mērā kļuvusi par pamatu 2014. gada pieņemtajiem grozījumiem.

No šīs apakšnodaļas izriet, ka TUA investoru programmai ir gan pozitīvie ekonomiskie efekti, gan negatīvi. Pēc bakalaura darba autora domām, šī programma ir sniegusi Latvijai tomēr vairāk priekšrocību vēl pirms jaunu grozījumu pieņemšanas, tādēļ sliekšņa paaugstināšana sekmējusi Latvijas TUA investoru programmas konkurētspējas kritumu (konkurentu salīdzinājums piedāvāts 3.2. apakšnodaļā) un pozitīvo efektu samazināšanu. Pētot TUA investoru programmu, ir svarīgi izziņāt arī iedzīvotāju viedokli par to, tādēļ bakalaura darba autora veica pašu pētījumu.

⁶²Liepiņš A. RCGT pētījums: Uzturēšanās atļaujas ārvalstu investīciju piesaistei. http://www.pietiek.com/files/em_uzturesanas_atlaujas_inv.pdf (Pietiek.com; aplūkots 07.05.2015)

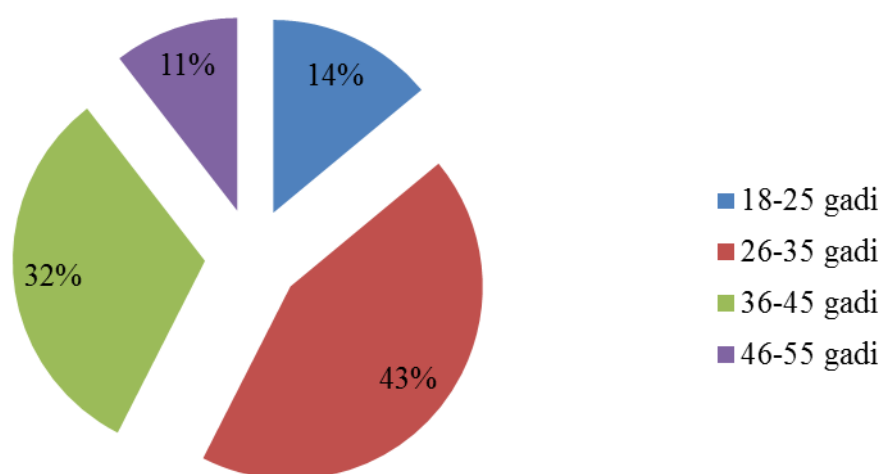
3. UZTURĒŠANĀS ATĻAUJU EKONOMISKAIS NOVĒRTĒJUMS

3.1 Latvijas iedzīvotāju aptauja: uzturēšanās atļauju ekonomiskais novērtējums

Minētajā sadaļā tiek apkopoti Latvijas iedzīvotāju aptaujas rezultāti par uzturēšanās atļauju investoru programmu un tās ekonomisko aspektu. Bakalaura darba autors izstrādāja anketu un ievietoja to aptauja.lv mājas lapā, aicinājumi aizpildīt anketu tika izplatīti sociālajos tīklos – facebook, draugiem.lv. Aptaujā piedalījās 212 respondenti, bet par derīgām tika atzītas 200 anketas, jo pārējās bija nepilnīgas. Anketa bija pieejama gan latviešu, gan krievu valodās, lai aptvertu dažādas auditorijas. No vienas IP adreses varēja aizpildīt tikai vienu anketu un IP adresei vajadzēja būt reģistrētai Latvijā. Rezultātu vākšana tika veikta 1 nedēļu, tad rezultāti tika apstrādāti ar Excel programmatūru. Anketa ir parādīta 1. pielikumā.

1. jautājums. Jūsu vecums.

Vispirms tika izveidots respondenta profils, anketā bija ietverti jautājumi par respondentu vecumu, dzimumu un dzīvošanas vietu, kā arī nodarbinātību. 3.1. attēlā ir parādīti dati par respondentu vecumu.

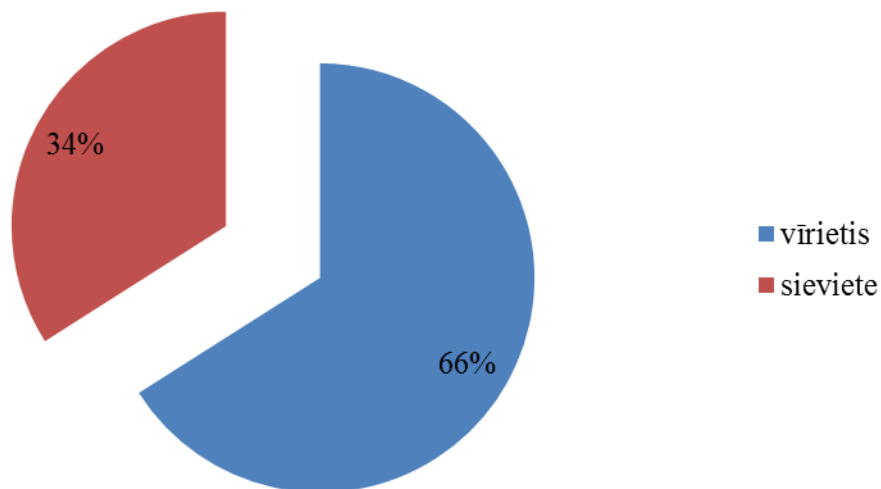
3.1. attēls. Respondentu struktūra pēc vecuma 2015. gadā, %⁶³

Aptaujas dalībnieku vidū dominē cilvēki 26-35 gadu vecumā (43%) un 36-45 gadu vecumā (32%), tas nozīmē, ka aptaujas rezultāti vairāk ilustrē vidējā vecuma Latvijas iedzīvotāju viedokli.

2. jautājums. Jūsu dzimums.

⁶³ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

3.2.attēlā ir parādīta respondentu struktūra pēc dzimuma.

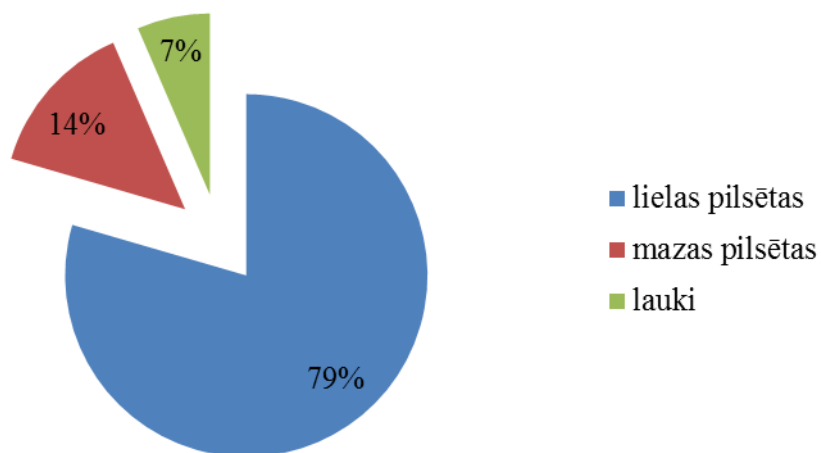

3.2. attēls. Respondentu struktūra pēc dzimuma, 2015. gadā, %⁶⁴

Aptaujā dalībnieku vidū bija 66% vīrieši un 34% sievietes, tātad aptaujas rezultāti labāk atspoguļo vīriešu viedokli par pētāmo problēmu.

3. jautājums. Jūs esat no:

3.3. attēlā. ir parādīti dati par respondentu atrašanās vietu.

3.3. attēls. Respondentu struktūra pēc atrašanās vietas 2015. gadā, %⁶⁵

Galvenokārt aptaujā piedalījās lielu Latvijas pilsētu iedzīvotāji, piemēram, no Rīgas, Ventspils, Liepājas, Daugavpils – 79%, mazpilsētu pārstāvji veido 14% aptaujas dalībnieku

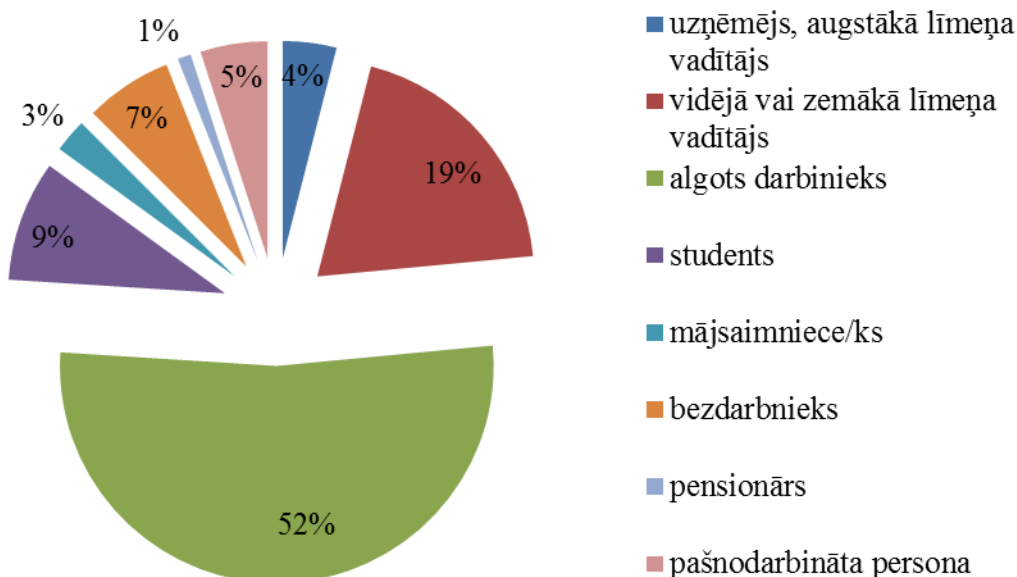
⁶⁴ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

⁶⁵ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

un lauku iemītnieki – 7%. Rezultātā var secināt, ka aptauja labāk atspoguļo Latvijas lielāku pilsētu iedzīvotāju viedokli.

4. jautājums. Jūs esat:

3.4. attēlā ir parādīta respondentu struktūra pēc nodarbinātības.

3.4. attēls. Respondentu struktūra pēc nodarbinātības 2015. gadā, %⁶⁶

Vairāk kā puse respondentu – 52% - ir algoti darbinieki, 19% ir vidējā vai zemākā līmeņa vadītāji, savukārt 9% ir studenti un 7% - bezdarbnieki. Pārējās grupas ir pārstāvētas vēl mazāk. Respektīvi, aptaujas rezultāti ir vairāk attiecināmi uz algoto darbinieku grupu.

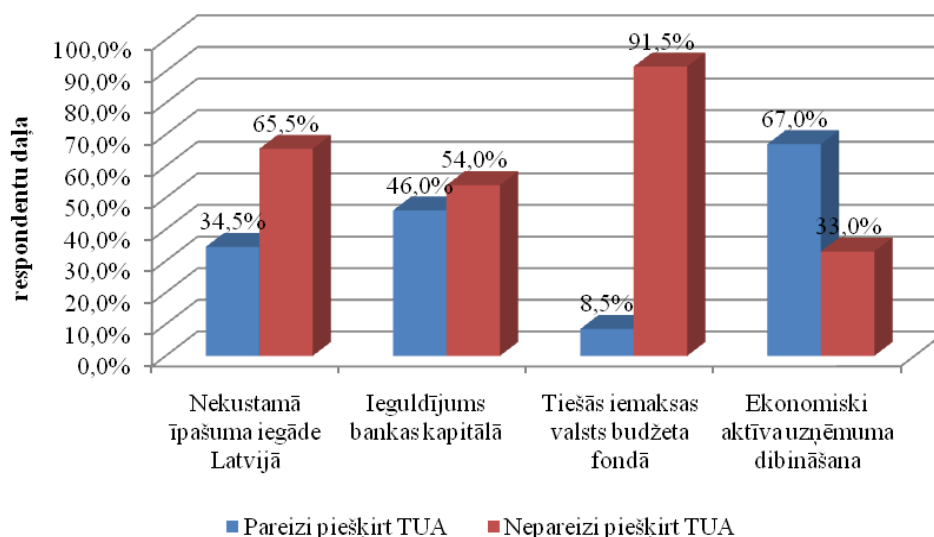
Apkopojot vidējā respondenta portretu, var secināt, ka tas ir vīrietis no Latvijas lielas pilsētas, 26-45 gadu vecs, kurš strādā algotu darbu.

Tālāk tiek apkopoti aptaujas rezultāti. Anketā tika iekļauti jautājumi ar vērtēšanas skalām un atbilžu variantiem, nevis atklātie jautājumi, jo tiešsaistes aptaujas veikšanas gadījumā atklātie jautājumi samazina rezultātu kvalitāti tāpēc, ka cilvēki mēdz ierakstīt ar jautājumu nesaistītu informāciju dēļ nekontrolētas anketas aizpildīšanas.

5. jautājums. Vai, Jūsprāt, ir pareizi piešķirt uzturēšanās atļaujas ārzemniekiem-investoriem par:

Pirmais jautājums bija par to, vai respondenti uzskata, ka ir pareizi piešķirt uzturēšanās atļaujas ārzemniekiem investoriem apmaiņā pret dažāda veida investīcijām. Rezultāti ir parādīti 3.5.attēlā.

⁶⁶Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

3.5. attēls. Respondentu viedoklis par termiņuzturēšanas atļauju piešķiršanu investoriem pa pieprasīšanas pamatiem, 2015. gadā %⁶⁷

Vismazāko atbalstu ieguva tiešās iemaksas valsts budžeta, kurus par nepiemērotiem uzturēšanās atļauju saņemšanai uzskata 91.5% respondentu. 65.5% neuzskata nekustamā īpašuma iegādi Latvijā par pietiekoši labu pamatu izsniegt termiņuzturēšanās atļauju ārzemniekiem, un 54% par tādiem neuzskata ieguldījumu bankas kapitālā. Vienīgais pamats, ko respondenti atbalsta vairāk nekā neatbalsta ir ekonomiski aktīva uzņēmuma dibināšana (67% to atbalsta). Tas nozīmē, ka tikai viens variants no investoru programmas iegūst lielu atbalstu no respondentiem. Šos rezultātus ir lietderīgi salīdzināt ar citām aptaujām, ko veica dažādas organizācijas. Šim nolūkam bakalaura darba autors izveidoja 3.1. tabulu.

3.1.tabula

Dažādu iedzīvotāju aptauju rezultātu salīdzinājums par TUA investoru programmu 2015. gadā⁶⁸

Pētījuma avots, gads	Rezultāti
Bakalaura darba autora pētījums, 2015. gads	TUA pret nekustamā īpašuma iegādi Latvijā – 65.5% neatbalsta Ieguldījums bankas kapitālā – 54% neatbalsta Tiešās iemaksas valsts budžetā – 91.5% neatbalsta Ekonomiski aktīva uzņēmuma dibināšana – 67% atbalsta.
Aprinkis.lv aptauja, bez gada	Vai ir pareizi piešķirt uzturēšanās atļaujas ārzemniekiem tikai par nekustamā īpašuma iegādi mūsu valstī? 79.8% - viennozīmīgi, ka ne, jo valsts izpārdošana nevienā gadījumā ne piekā labā novedīs 15.9% - To varētu atbalstīt tikai, izdarot atsevišķus grozījumus likumdošanā, nosakot vēl papildus striktus kritērijus, kas neattiecas tikai uz nekustamā īpašuma tirgu

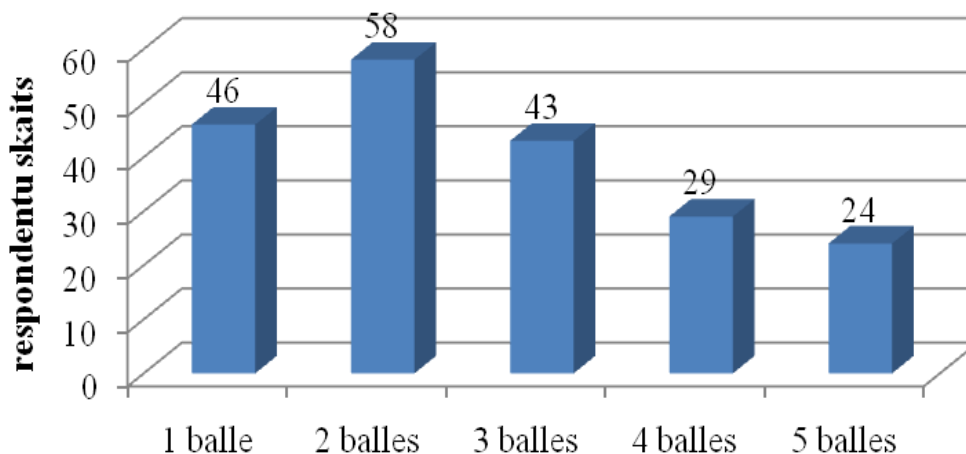
⁶⁷ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

⁶⁸ Autora veidota tabula, izmantojot aptaujas rezultātus; Aprinkis.lv. Aptauja. <http://www.aprinkis.lv/babites-novads-zinas/aptaujas/166-vai-ir-pareizi-pieskirt-uzturesanas-atlauju-arzemniekiem-tikai-par-nekustama-ipasuma-iegadi-musu-valsti> (Aprinkis.lv, aplūkots 05.05.2015);

Būtībā publiski publicēto aptauja rezultāti ir pieejami ļoti mazā apjomā, salīdzinot ar vienu no tiem, bakalaura darba autora iegūtie rezultāti līdzīgi un parāda, ka ieguldījumi nekustamajā īpašumā iedzīvotāju vidū netiek atbalstīti kā piemērots pamats uzturēšanās atļauju piešķiršanai ārzemniekam.

6. jautājums. Novērtējiet pēc skalas no 1 (noteikti negatīva) līdz 5 (noteikti pozitīva) Latvijas investoru programmas (uzturēšanās atļaujas pret investīcijām) ietekmi uz Latvijas ekonomiku.

Nākamais jautājums bija domāts aptaujas dalībnieku vērtējuma iegūšanai Latvijas investoru programmai un tās ieguldījumam Latvijas ekonomikā. Respondentiem tika piedāvāta 5-balļu skala, kur ar 1 tiek vērtēta noteikti negatīva ietekme un ar 5 – noteikti pozitīva. Rezultāti parādīti 3.6. attēlā.

3.6. attēls. Respondentu vērtējums Latvijas TUA investoru programmas ietekmei uz valsts ekonomiku, 2015. gadā, respondentu skaits⁶⁹

Respondentu vidū 23% sniedza 1 balļu vērtējumu, 29% piešķīra divas balles, jeb 52% novērtēja programmu negatīvi. Vēl 22% sniedza neitrālu vērtējumu – 3 balles. Savukārt pozitīvo vērtējumu sniedza 15% (4 balles) un 12% (5 balles). Savukārt, apstrādājot rezultātu ar aritmētiskā vidēja aprēķinu, var konstatēt, ka vidējais vērtējums visu respondentu vidū bija 2.64 balles, jeb tuvāk neitrālajam, bet tomēr ar noslieci uz zemākiem rezultātiem. Tas liecina, ka respondenti neuzskata programmu par lietderīgu. Analizējot rezultātus tika novērots, ka uzņēmēji, vadītāji no lielām pilsētām biežāk vērtēja ietekmi ar 4 un 5 ballēm, savukārt algoti darbinieki un pārējie – ar zemākiem vērtējumiem. Tas var būt saistīts ar to, ka uzņēmēji, vadītāji no lielām pilsētām vairāk interesējas par šo tēmu un vairāk pēta datus par to. Šos rezultātus var salīdzināt ar SKDS 2013. gadā veikto pētījumu, tajā noteikti pozitīvi investoru

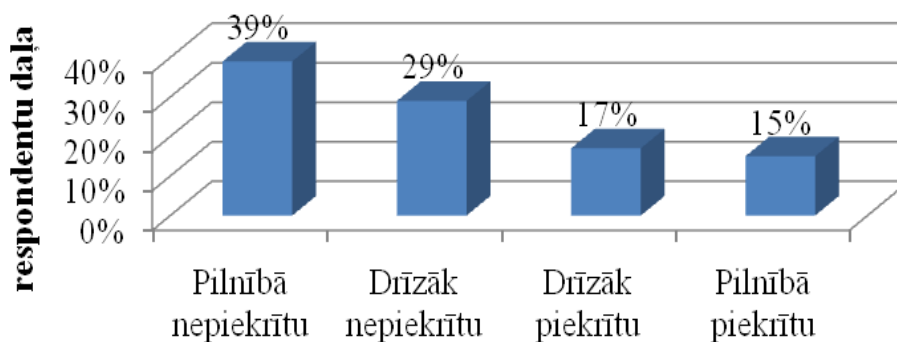
⁶⁹Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

programmu novērtēja 15% respondentu, drīzāk pozitīvi – 36% (kopā pozitīvo vērtējumu sniedza 51%), neitrāli – 30% un kritiski 22%, turklāt augstākus vērtējumus sniedza cilvēki ar augstāku izglītību un Rīgā dzīvojošie⁷⁰. Bakalaura darba autora pētījumā bija vairāk negatīvi noskaņoto respondentu salīdzinājumā ar SKDS pētījumu. Varētu secināt, ka reālā attieksme pret šo programmu iespējams mainījies divu gadu laikā.

7. jautājums. Atzīmējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem

Nākamajā jautājuma respondentiem tika piedāvāti seši apgalvojumi, kuriem respondenti varēja piekrist vai nepiekrīt. Rezultātu objektīvam tika iekļauti gan ekonomisko ieguldījumu pozitīvi vērtējošie, gan negatīvi vērtējošie apgalvojumi. Zemāk katrs apgalvojums tiek analizēts atsevišķi.

Apgalvojums Nr. 1: Investoru programma palīdzēja Latvijai ātrāk iziet no ekonomiskās krīzes.

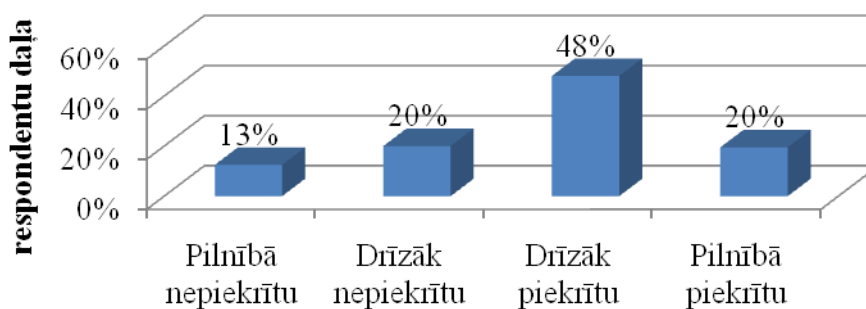
3.7. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma palīdzēja Latvija ātrāk iziet no ekonomiskās krīzes”, 2015. gadā, %⁷¹

Respondenti 39% gadījumos pilnībā nepiekrīt šim apgalvojumam un 29% gadījumu drīzāk tam nepiekrīt, jeb 68% respondentu neuzskata, ka investoru programma palīdzēja Latvijai ātrāk iziet no ekonomiskās krīzes, kas notika periodā no 2008. gada līdz 2010. gadam. Biežāk šim apgalvojumam piekrita uzņēmēji, pašnodarbinātas personas, kā arī vadītāji, jo īpaši gados jaunāki respondenti. Tas var būt saistīts ar jau minētu iemeslu, jeb lielāku ieinteresētību šajā tematā un aktīvāku informācijas meklēšanu par to.

Apgalvojums Nr. 2: Investoru programma kropļo nekustamā īpašuma tirgu un izraisa cenu kāpumu.

⁷⁰LETA. Половина латвийцев одобряет приток вкладов нерезидентов. <http://rus.delfi.lv/news/daily/latvia/polovina-latvijcev-odobryaet-pritok-vkladov-nerезidentov.d?id=43387169> (Delfi.lv; aplūkots 07.05.2015)

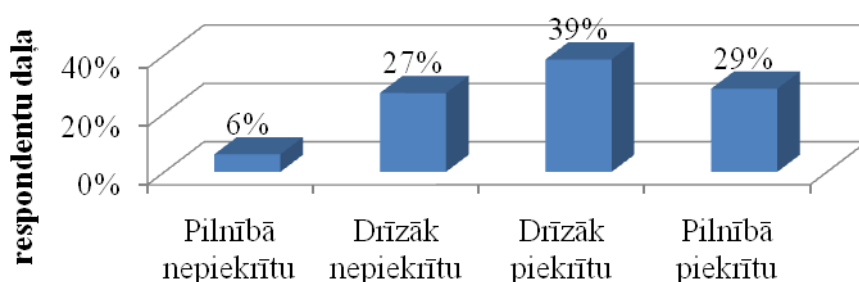
⁷¹Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

3.8. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma kropļo nekustamā īpašuma tirgu un izraisa cenu kāpumu”, 2015. gada, %⁷²

Galvenokārt respondenti piekrīt tam, ka investoru programma negatīvi ietekmējusi nekustamā īpašuma tirgu un izraisīja cenu kāpumu – tā atzīmēja 48% un vēl 20% pilnībā piekrīt šim apgalvojumam. Šāds viedoklis atbilst vairāku politiķu paustajam viedoklim par šo programmu, ko tirazēja plašsaziņas līdzekļi.

Apgalvojums Nr. 3: Investoru programma nodrošina Latvijas attīstībai nepieciešamās investīcijas.

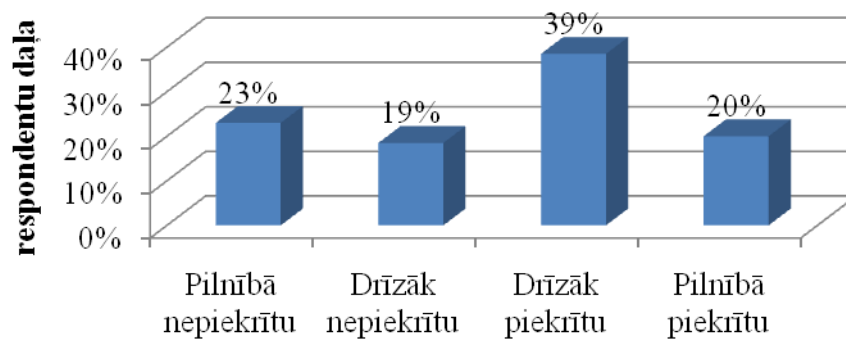
3.9. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma nodrošina Latvijas attīstībai nepieciešamās investīcijas”, 2015. gadā, %⁷³

Neskatoties uz to, ka respondenti drīzāk nepiekrīta tam, ka TUA investoru programma sekmēja Latvijas ātrāku izešanu no krīzes, viņi drīzāk piekrīt tam, ka šī programma palīdzēja piesaistīt valstij nepieciešamās investīcijas, jo drīzāk piekrīt piedāvātajam apgalvojumam 39% respondentu un pilnībā piekrīt – 29%. Tomēr respondenti saskata programmā pozitīvos rezultātus un efektus ekonomikai.

Apgalvojums Nr. 4: Investoru programma rada riskus Latvijas ekonomiskajai un politiskajai neatkarībai.

⁷² Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

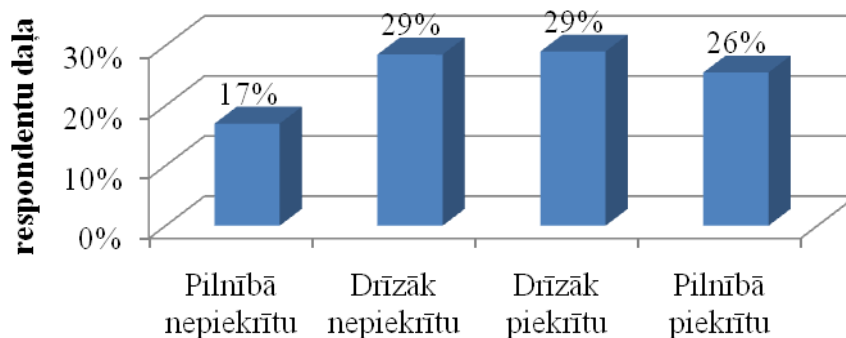
⁷³ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

3.10. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma rada riskus Latvijas ekonomiskajai un politiskajai neatkarībai”, 2015. gadā, %⁷⁴

Tā kā plašsaziņas līdzekļos vairākkārt tika pausts viedoklis par to, ka investoru programma var radīt politiskos riskus, palielinoties NVS valstu iedzīvotāju, jo īpaši Krievijas, īpatsvaram un ietekmei uz Latvijas politisko un ekonomisko vidi⁷⁵, tad autors iekļāva arī šādu apgalvojumu savā anketā. Respondenti drīzāk piekrīt (39%) piedāvātajam apgalvojumam un 20% - drīzāk tam piekrīt, tātad, vairāk ka puse saskata esošajā programmā ne tikai labumus, bet arī riskus.

Apgalvojums Nr. 5: Investoru programma palīdz piesaistīt Latvijā izglītotus, turīgus cilvēku, kas var strādāt valsts labā.

3.11. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma palīdz piesaistīt Latvijā izglītotus, turīgus cilvēku, kas var strādāt valsts labā”, 2015. gadā, %⁷⁶

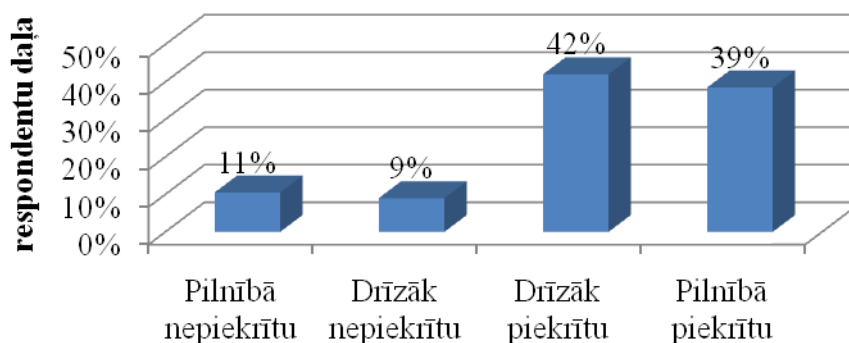
Darba iepriekšējās sadaļās tika parādīts, ka galvenokārt TUA pieprasa izglītoti cilvēki, kas ir ieinteresēti uzņēmējdarbības veikšanā Latvijā (sk. arī 2. pielikumu), bet aptaujas dati parāda, ka respondentu viedokļi šajā jomā ir dalījušies, gandrīz vienāds ir to respondentu skaits, kas apgalvojumam piekrīt un kas tam nepiekrīt.

⁷⁴ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

⁷⁵ Luksa M. Imigrācijas kuģa gaita: kur mērķus un līdzsvaru? <http://m.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/266963-imi-gracijas-kuga-gaita-kur-merkis-un-lidzsvars/> (LVportals.lv; 08.05.2015)

⁷⁶ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

Apgalvojums Nr. 6: *Investoru programma ir domāta tikai banku un nekustamā īpašuma aģentūru bagātināšanai, tautai tā priekšrocības nesniedz.*

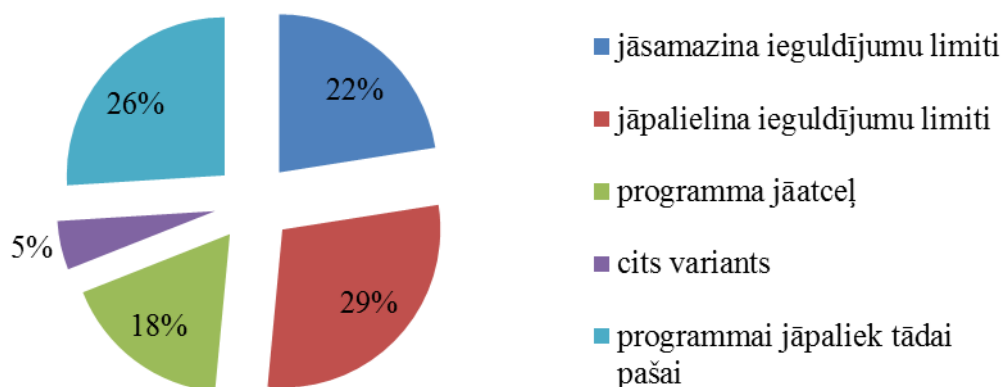

3.12. attēls. Respondentu piekrišana viedoklim „Investoru programma ir domāta tikai banku un nekustamā īpašuma aģentūru bagātināšanai, tautai tā priekšrocības nesniedz”, 2015. gadā, %⁷⁷

Aptaujas dalībnieku piekrīt tam, ka TUA investoru programma sniedz vairāk priekšrocību nevis tautai, bet gan konkrētām bankām un nekustamā īpašuma sektora uzņēmumiem (drīzāk piekrīt 42% un pilnībā piekrīt 39%). Tas liecina par to, ka respondenti drīzāk nav izjutuši TUA investoru programmas labvēlīgo ietekmi uz pašu labklājību un dzīvi.

8. jautājums. Vai Jūsaprāt ir jāveic izmaiņas esošajā investoru programmā Latvijā?

Pēdējais anketas jautājums bija par respondentu viedokli saistībā ar izmaiņu veikšana esošajā investoru programmā.

3.13. attēls. Respondentu viedoklis par TUA investoru programmas turpmāko attīstību, 2015. gadā, %⁷⁸

⁷⁷ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

⁷⁸ Autora veidots attēls pēc aptaujas rezultātiem

Respondentu vidū nebija saskaņotības par šo jautājumu, jo 29% uzskata, ka programmas limiti ir jāpalielina, 26% uzskata, ka nekas nav jāmaina, 22% - tie ir jāsamazina, un 18%, ka programma ir jāatceļ. 5% piedāvāja savus variantus, tai skaitā, daļēji atcelt programmu (piemēram, tika piedāvāts atcelt TUA izsniegšanu pret investīcijām valsts vērtspapīros vai nekustamajā īpašumā), kā arī piedāvāt vēl jaunus variantus (bet netika norādīt kādus) TUA iegūšanai apmaiņā pret investīcijām.

Arī Dienas Business portāls ir veicis savu lietotāju aptauju, uzdodot jautājumu „Vai būtu jāatceļ iespēja saņemt ārzemniekiem uzturēšanās atļaujas Latvijā, iegādājoties īpašumus?”, rezultāti bijuši šādi: 46.2% uzskatīja, ka programma nav jāatceļ, bet ir jāpalielina investīciju apjoms, 34.1% nobalsoja par programmas atcelšanu un 16.5% - par programmas atstāšanu līdzšinējā veidā.⁷⁹ Tas norāda, ka investīcijas nekustamajā īpašumā kā TUA programmas variants iedzīvotāju vidū tiek atbalstīts mazāk par citām alternatīvām, ko parādīja arī autora veiktā aptauja.

Veiktā aptauja ir parādījusi, ka Latvijas iedzīvotāju viedokli par TUA investoru programmu dalās, ir gan atbalstītāji, gan kritiķi. Kopumā, tomēr, tiek uzskatīts, ka šī programma ir sniegusi labumu Latvijas ekonomikai, kaut arī tā bija jūtāmāka nekustamā īpašuma un banku sektora uzņēmumiem nevis ierindas iedzīvotājiem, turklāt, respondenti atzīst, ka programma palīdzēja piesaistīt valstij nepieciešamās investīcijas.

3.2. Latvijas un citu Eiropas valstu investoru programmu salīdzinājums

Šīs sadaļas ietvaros tiek pētītas un salīdzinātas Latvijas un citu Eiropas valstu investoru programmas, kas būtībā sāka parādīties ekonomiskās krīzes periodā un to mērķis bija piesaistīt investīcijas valstīs. Pašlaik šādas programmas ir daudzās ES valstīs, tai skaitā Spānijā, Portugālē, Maltā, Grieķijā, Kiprā, Īrijā, Bulgārijā, Lielbritānijā u.c. Ja Latvija arī turpmāk vēlētos gūt pozitīvus efektus ekonomikai no savas TUA programmas, tad tai jābūt konkurētspējīgai analogisko programmu vidū, turklāt, ir svarīga arī valsts pievilcība investoriem. Tādēļ 3.2. tabulā ir veikts esošo programmu salīdzinājums un valstu pozīcijas salīdzinājums Doing Business jeb Uzņēmējdarbības veikšanas reitingā, ko sagatavo Pasaules Banka un katru analizējamo valsti izvērtē pēc vairākiem kritērijiem, piemēram, biznesa uzsākšanas vienkāršumu, īpašuma reģistrāciju, ārējās tirdzniecības organizēšanas kritērija, maksātspējas problēmas risināšanas u.c. Jo augstākā vieta reitingā, jo labāk. Jāatzīmē, ka

⁷⁹Dienas Business. Vai būtu jāatceļ iespēja saņemt ārzemniekiem uzturēšanās atļaujas Latvijā, iegādājoties īpašumus? <http://www.db.lv/aptauja/vai-butu-jaatcel-iespeja-sanemt-arzemniekiem-uzturesanas-atlaujas-latvija-iegadajoties-ipasumus-830> (Dienas Business; aplūkots 08.05.2015)

vairākās valstīs formāli šādu programmu nav, bet var iegūt uzturēšanās atļaujas, ieguldot uzņēmējdarbībā.

3.2. tabula

Dažādu Eiropas valstu TUA programmu salīdzinājums un pozīcijas Doing Business reitingā 2015. gadā⁸⁰

Valstis	Vieta Doing Business reitingā	Investīcijas, EUR		Investora statuss
		Veids	EUR	
Latvija	23. vieta	1) Uzņēmējdarbība 2) Nekustamais īpašums 3) Bankas 4) Vērtspapīri	5) sākot ar 35 000 6) no 250 000 7) no 280 000+ 8) no 250 000 + iemaksa 25000	Termiņuzturēšanās, jāatjauno katru gadu, pēc 5 gadiem PUA
Bulgārija	38. vieta	1) Valsts vērtspapīri 2) Uzņēmējdarbība	1) un 2) ap 512 000	PUA uz 5 gadiem, tad pilsonība
Kipra	64. vieta	Nekustamais īpašums	300 000	PUA uz 5 gadiem, tad pilsonība
Grieķija	62. vieta	Nekustamais īpašums	250 000	PUA uz 5 gadiem, pēc 7 – pilsonība
Ungārija	54. vieta	1) valsts vērtspapīri	1) 250 000	PUA, pēc 5-8 gadiem pilsonība
Īrija	13. vieta	1) valsts vērtspapīri 2) uzņēmējdarbība 3) ieguldījums noteiktajos fondos 4) nekustamais īpašums + fonds 5) labdarība	1) 1 000 000 2) 500 000 3) 500 000 4) 250 000 + 500 000 5) 500 000	1) 5 gadi 2) 3 gadi pēc TUA var pieprasīt pilsonību
Malta	94. vieta	Nekustamais īpašums	220 000	PUA, pilsonība pēc 5 gadiem
Portugāle	25. vieta	1) nekustamais īpašums 2) uzņēmējdarbība vai banka	1) 500 000 2) 1 000 000 + 10 jaunas darba vietas (ja uzņēmējdarbībā)	5 gadi TUA, tad PUA un pēc gada pilsonība
Spānija	33. vieta	Nekustamais īpašums	500 000	10 gadi, tad pilsonība
Lielbritānija	8. vieta	1) ieguldījums regulētajās finanšu institūcijās 2) investīcijas biznesā	1) 1 257 000 2) ir vairāki varianti sākot ar 60 000 (bet ir ierobežojumi)	5 gadi TUA, tad PUA
Austrija	21. vieta	Labdarība vai ieguldījums ekonomikā	2 000 000 (labdarība) ap 10 000 000 (ieguldījums ekonomikā, izņemot valsts vērtspapīrus un nekustamo īpašumu)	Pilsonība
Beļģija	42. vieta	Uzņēmējdarbība	ap 300 000 (individuāli izvērtē) + darba vietu radīšana	Termiņuzturēšana 3 gadus, jāatjauno katru gadu, tad var pretendēt uz pilsonību

⁸⁰ Autora veidota tabula, izmantojot Liepiņš A. RCGT pētījums: Uzturēšanās atļaujas ārvalstu investīciju piesaistei. http://www.pietiek.com/files/em_uzturesanas_atlaujas_inv.pdf (Pietiek.com; aplūkots 07.05.2015); Doing Business. Economy Rankings. <http://www.doingbusiness.org/rankings> (World Bank Group; aplūkots 08.05.2015); Business Investor Immigration. <http://business-investor-immigration.com/> (aplūkots 08.05.2015)

Respektīvi, pastāv dažādas līdzīgas programmas, parasti valstī ir viens-divi TUA/PUA saņemšanas varianti, izplatītākie ir investīcijas nekustamajā īpašumā un valsts vērtspapīros, daudzviet ir investīcijas biznesā, bet tās īsti nav investoru programmas, jo neparedz atbrīvojumu no atrašanās valstī vismaz 9 mēnešus gadā vai pat vairāk. Latvijas programma citu vidū izceļas ar daudzveidīgiem variantiem un līdzvērtīgu ieguldījumu, tikai dažviet prasa mazākas investīcijas (piemēram, Maltā), bet tajā pašā laikā vairākās valstīs investori var uzreiz saņemt PUA, nevis TUA, un PUA nodrošina plašākas iespējas, ja investors izlemj dzīvot tajā valstī. Turklāt, arī pilsonības iegūšana daudzviet ir ātrāka nekā Latvijā. Atsevišķajās valstīs ir paredzēts arī tāds variants kā labdarība, jeb investors iegulda līdzekļus kaut kādā sociāli nozīmīgā projektā bez atmaksas iespējām, piemēram, Austrijā par 2 milj. EUR iemaksu investors var iegūt pilsonību uzreiz. Ja ņem vērā Latvijas pozīciju Doing Business reitingā, tad citu valstu vidū, Latvijai ir salīdzinoši laba 23. vieta, kas padara to pievilcīgu investoriem, kopā ar līdzvērtīgām programmas prasībām tas padara šo valsti diezgan interesantu ārzemniekiem, kas vēlas iegūt TUA. Tomēr, tas padara to interesantāku galvenokārt NVS valstu iedzīvotājiem, jo kā atzīmēja R. Zīle Latvijai kā papildu priekšrocība šo valstu iedzīvotājiem ir „kulturāli” atpazīstama vide, apkalpošana krievu valodā, iespēja strādāt un veidot biznesu krieviski, sūtīt bērnus krievu skolās, tad nav brīnums, ka Latvijas TUA programma vismaz krieviski runājošo vidū ir ārpus konkurences”⁸¹.

Bakalaura darba autors secina, ka pašreizējā TUA investoru programma ir konkurētspējīga, pat neskatoties uz sliekšņa paaugstināšanu. To varētu padarīt konkurētspējīgāku PUA piešķiršana ātrāk par 5 gadiem. Sistēmai ir vairākas pilnveidošanas iespējas, kas tiek apskatītas darba nākamajā apakšnodaļā.

3.3. Rekomendācijas TUA investoru programmas pilnveidošanai ekonomiskā efekta palielināšanas nolūkos

Rekomendācijas, kas iekļautas šajā apakšnodaļā balstās gan uz bakalaura darba autora pētījuma rezultātiem, gan ekspertu ieteikumiem, ko autors uzskata par lietderīgiem un pamatotiem.

Vairākkārt izskanēja priekšlikums samazināt investīciju sliekšni nekustamajam īpašumam, jo pieprasījums pēc TUA kļuvis daudz mazāks salīdzinājumā ar iepriekšējo regulējumu, kad pieprasāmo investīciju apjoms bija gandrīz divreiz zemāks. No vienas puses,

⁸¹Zīle, R. Terminiuzturēšanās atļaujas: ekonomiskie, politiskie un sociālie aspekti. <http://www.robertszile.lv/2014/01/terminuzturesanas-atlaujas-ekonomiskie-politiskie-un-socialie-aspekti> (aplūkots 06.05.2015)

šāds solis visticamāk tiešām palielinātu pieprasījumu pēc TUA uz nekustamā īpašuma iegādes pamata, bet no otras puses, šī programmas opcija nodrošina tikai īstermiņa efektu ekonomikai un tai ir vislielākais trūkumu skaits salīdzinājumā ar citiem variantiem. Līdz ar to, bakalaura darba autors neuzskata, ka būtu jāatgriežas pie iepriekšējā regulējuma. Tā vietā, varētu sekmēt investīciju pieplūdi reģioniem un pazemināt sliekšni tikai ārpus lielām pilsētām esošajiem īpašumiem. Pirmkārt, ārpus lielām pilsētām un tradicionāli „elitārajiem” reģioniem (Jūrmala, Ozolnieki u.tml.), atrast īpašumu, kas būtu novērtēts ar 250 000 EUR un kadastrālo vērtību 80 000 EUR ir grūti. Otrkārt, ja visos reģionos pieprasāmās investīcijas ir vienādas, tad investoram nav motivācijas investēt Daugavpilī vai Tukumā, jo, piemēram, Rīga izskatās daudz pievilcīgāka. Iepriekš bija paredzēts investīciju gradācijas princips pēc investīciju reģiona, pēc bakalaura darba autora domām, tas būtu jāatgriež. Tiek piedāvāts šāds variants:

- Rīga, Rīgas plānošanas reģions, Jūrmala – 250 000 EUR (kadastrālā vērtība vismaz 80 000 EUR);
- pārējie reģioni – 170 000 EUR (kadastrālā vērtība vismaz 35 000 EUR).

Ieguldījums banku pakārtotajās saistībās galvenokārt nodrošina labvēlīgu ekonomisku efektu pašām bankām, mazāk banku klientiem, valstij labums tiek nodrošināts lielākoties pateicoties vienreizējai iemaksai. Pēc autora domām, šo opciju var atstāt nemainīgu, bet, lai padarītu to konkurētspējīgāku, ieguldījumu varētu samazināt līdz 250 000 EUR, lai nekustamais īpašums kā investīciju objekts un pakārtotās saistības būtu līdzvērtīgāki varianti.

Bakalaura darba autors piekrīt to ekspertu viedoklim, kas uzskata, ka par pievilcīgāku variantu jāpadara investīcijas biznesā, jo tām ir vislielākais efekts uz ekonomisko labklājību. Katrs desmitais TUA pieprasītājs apsver iespēju sākt biznesu valstī, kur TUA izsniegta, tāpēc ierosinājums likumdevējam uzlabot ieguldījumu iespējas uzņēmumu pamatkapitālā ir loģisks⁸². Viena no grūtāk izpildāmām prasībām tieši saistībā ar investīcijām kapitālsabiedrībās ir nodokļu iekasēšanas minimālā prasība, ja līdzekļi tiek investēti jaunajā uzņēmumā, nevis jau strādājošā, pirmajos darbības gados tas vēl var nespēt nodrošināt nepieciešamas iemaksas. Tādēļ var ievest citu prasību, lai uzņēmums būtu „ekonomiski aktīvs”, kas paredzētu, ka tam ir vismaz X apgrozījums un nodarbināti vismaz X darbinieki, par kuriem tiek maksāti nodokļi, kā arī uzņēmējdarbības veikšanas nosacījums, jeb lai uzņēmumam būtu darījumi pēdējo 3 mēnešu laikā. Konkrētie „X” rādītāji jāizvērtē likumdevējiem.

Latvijas investoru programmas konkurētspēju veicinātu arī PUA iegūšanas atvieglošana, jo citās valstīs bieži vien investori var uzreiz pretendēt uz PUA. Latvijā varētu

⁸²Uzņēmēji: jālabo kļūdas termiņuzturēšanās atļauju programmā.
<http://www.varianti.lv/sakums/news/show/12878?locale=ru> (Varianti.lv; aplūkots 06.05.2015)

atrast vidējo variantu, piemēram, 3 gadi TUA un tad PUA saņemšana, iespējams, vajadzēs atvieglot valodas prasības. Būtībā gandrīz nekur citus valodas prasības netiek izvirzītas.

Apskatot variantu ar vērtspapīru iegādi un iemaksu valsts fondā, ir svarīgi, lai iegūtie līdzekļi tiktu racionāli un lietderīgi sadalīti, un novirzīti uz ekonomisko problēmu risināšanu un ekonomiskās attīstības atbalstīšanu. 2013. gadā LR Ekonomikas Ministrija piedāvāja no katras uzturēšanās atļaujas daļu līdzekļu novirzīt fondā, no kura tiktu finansētas uzņēmējdarbības atbalsta un jaunu darbavietu izveides programmas, kā arī ieguldījumi industriālajā infrastruktūrā reģionos. Investors līdzekļus iemaksātu ekonomiskās attīstības fondā, bet valsts sadarbībā ar pašvaldībām izvēlētos, kādās aktivitātēs tos investēt, lai sasniegtu lielāko ieguvumu ekonomikai un iedzīvotājiem⁸³. Ņemot vērā, ka jauni grozījumi par šāda fonda izveidošanu tika pieņemti tikai 2014. gada vidū, rezultāti par šo līdzekļu izmantošanu vēl nav zināmi, bet noteikti vajadzētu jau tagad izvēlēties prioritārās aktivitātes, kas tiktu atbalstītas no šī fonda.

Ar šīm izmaiņām, Latvijas TUA investoru programma kļūtu konkurētspējīgāka un nodrošinātu valstij lielākus ekonomiskus ieguvumus.

⁸³Hāka Ž. Daļu termiņuzturēšanās atļauju programmas līdzekļu rosina virzīt ekonomiskās attīstības fondā. <http://www.db.lv/finanses/dalu-termiņuzturesanas-atlauju-programmas-lidzeklu-rosina-virzit-ekonomiskas-attistibas-fonda-399906> (Dienas Bizness; aplūkots 08.05.2015)

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

Bakalaura darba izstrādes rezultātā, var noformulēt sekojošus secinājumus:

1. Uzturēšanās atļauja ir dokuments, kas dod tiesības ārvalstniekam uzturēties konkrētā valstī (tai skaitā, Latvijā) noteiktu laiku (termiņuzturēšanās atļaujas) vai pastāvīgi (pastāvīgās uzturēšanās atļaujas), šāda sistēma darbojas Latvijā kopš 1996. gada.
2. Par pamatu uzturēšanās atļaujas saņemšanai var kļūt dažādi iemesli: ģimenes apvienošana, nodarbināšana, mācības, pētnieciskais vai zinātniskais darbs u.c., kopš pasaules ekonomiskās krīzes periodā no 2008. gada līdz 2010.gadam, Eiropas valstīs aktīvi piedāvā arī investoru programmas, kas piedāvā iegūt uzturēšanās atļaujas apmaiņā pret investīcijām ekonomikā.
3. Latvijā uzturēšanās atļauju izsniegšanas process investoriem sastāv no vairākiem posmiem – dokumentu sagatavošana un iesniegšana, dokumentu izskatīšana, ierašanās Latvijas teritorijā, uzturēšanās atļaujas saņemšana, kā arī to ikgadēja reģistrācija. Process vidēji ilgst 2-3 mēnešus.
4. Uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu ietekmē ekonomiskie un neekonomiskie faktori, gan ārējā, gan iekšējā vidē. Tos var dalīt spiediena un pievilšanās faktoros atkarībā no tā, cik pievilcīgu tie padara iespēju iegūt uzturēšanās atļauju konkrētajā valstī.
5. Katrs cilvēks izvērtē daudzus sev svarīgus kritērijus, izvēloties valstī, kur vēlas strādāt un dzīvot, īstenot uzņēmējdarbību, mācīties, ārstēties u.tml. Savukārt valstis izvērtē ar migrāciju saistītos riskus un iespējas, un šo analīzi izmanto kā pamatu migrācijas politikas izstrādei un īstenošanai
6. Latvijā tiek izsniegtas termiņuzturēšanās atļaujas investoriem, pamatojoties uz investīcijām biznesā (kā amatpersonas vai ar investīcijām kapitālsabiedrībās no 35 000 EUR), investīcijām nekustamajā īpašumā (no 250 000 EUR), investīcijām kredītiestāžu pakārtotajās saistībās (no 280 000 EUR), kā arī bezprocentu valsts vērtspapīros (no 250 000 EUR). Pēdējie varianti paredz atsevišķas iemaksas 25 000 EUR valsts ekonomiskās attīstības fondā.
7. Līdz 2009. gadam galvenie iemesli termiņuzturēšanās atļauju izsniegšanai bija ģimenes apvienošana, darba ņēmēju TUA, kā arī studentu TUA, bet kopš grozījumiem Imigrācijas likumā – ar investoru programmu saistītie varianti.
8. Latvijas uzturēšanās atļauju izsniegšanas sistēmas darbības laikā no 2004. gada līdz 2015. gadam bija vērojamas vairākas uzplauksmes, pirmo veicināja Latvijas pievienošanās Šengenas līgumam, bet otro – 2010. gada grozījumi Imigrācijas likumā,

- kas paredzēja investoru programmas ieviešanu. No tā laika, tieši šī programma kļuvusi par galveno iemeslu termiņuzturēšanās atļauju pieprasīšanai.
9. Latvijā periodā no 2010. gada līdz 2014. gadam investori pēc TUA programmas ieguldījuši ap 1.26 miljardus EUR, kopējā investīciju plūsma ir augusi no 0.8% no visu saņemto investīciju kopapjoma 2010. gadā līdz 14.6% 2014. gadā. Investori dod priekšroku investīcijām nekustamajā īpašumā (89%), tad seko banku kapitāls (7%) un investīcija kapitālsabiedrībās (4%).
 10. Galvenokārt investīcijas pēc investoru programmas veic iedzīvotāji no NVS valstīm, īpaši Krievijas un Ukrainas.
 11. Pašreizējai TUA investoru programmai Latvija ir šādi pozitīvie ekonomiskie efekti: budžeta ienākumu palielināšana, pateicoties nodokļu un nodevu iekasēšanai, nekustamā īpašuma tirgus izaugsmes veicināšana, īpaši dārgo īpašumu segmentā; ja investori paliek uz dzīvošanu Latvijā, tad ilgtermiņā Latvija iegūst papildus ienākumus budžetā; kapitāla ieplūde bankās, kas sekmē kapitāla pietiekamības rādītāja uzlabošanu un kredītēšanas darbības aktivizēšanu; iekšējā patēriņa veicināšana; tiešās iemaksas valsts budžeta fondā, kas tālāk sadala līdzekļus ekonomiskās attīstības veicināšanai; jaunu darba vietu radīšana; iesaldēto projektu finansēšanas atsākšana; izglītotu, uzņēmējdarbībā ieinteresētu, vērtīgu darba resursu piesaistīšana.
 12. Pašreizējai TUA investoru programmai Latvija ir šādi negatīvie ekonomiskie efekti: ja prasības tiek izpildītas tikai formāli, tad efekts ir mazs un tikai īstermiņa; investori var izmantot kredītiestāžu piešķirtos kredītus nekustamā īpašuma iegādei, nevis ieguldīt tikai pašu līdzekļus; investori var atgriezt daļu no Latvijā iemaksātā PVN, kad ceļo uz trešajām valstīm no Latvijas; ja uzņēmēji ārvalstnieki īsteno sadarbību galvenokārt ar pilsonības valsts uzņēmējiem, tas liedz vietējiem uzņēmējiem iespējas sadarboties; galvenokārt efekts ir tikai uz konkrētajām nozarēm, nevis ekonomiku kopumā.
 13. Veiktā Latvijas iedzīvotāju aptauja parādījusi, ka Latvijas iedzīvotāju visu TUA investoru programmas variantu vidū visaugstāk vērtē investīcijas ekonomiski aktīvā uzņēmuma dibināšanā (jeb investīcijas kapitālsabiedrībās 0 atbalsta 67%), bet visnegatīvāk tiešās iemaksas valsts budžeta fondā (neatbalsta 91.5%, iespējams ir maz informēti par to), arī investīcijas nekustamā īpašumā un ieguldījums bankā tiek drīzāk vērtēti negatīvi (respektīvi 65.5% un 54.0% šos variantus neatbalsta).
 14. Aptaujas dalībnieki norādījuši, ka TUA investoru programma ir sniegusi labumu Latvijas ekonomikai, kaut arī tā bija jūtama nekustamā īpašuma un banku sektora uzņēmumiem nevis ierindas iedzīvotājiem, turklāt, respondenti atzīst, ka programma palīdzēja piesaistīt valstij nepieciešamās investīcijas, bet viedokļi par sistēmas

turpmāku attīstību dalās starp sliekšņa samazināšanu, palielināšanu, atstāšanu un programmas atcelšanu vispār.

15. Salīdzinājums ar citu valstu investoru programmām ir parādījis, ka Latvijas programma ir konkurētspējīga pēc investīciju apjoma, tā ir pievilcīga dēļ Latvijas Doing Business reitinga, kā arī vairāk interesē NVS iedzīvotājus kulturālo un sociālo faktoru dēļ, bet ir iespējas šo sistēmu pilnveidot, lai tā kļūtu vēl konkurētspējīgāka.

Priekšlikumi Latvijas valdībai ar mērķi pilnveidot TUA investoru programmu un palielināt tās ekonomisko efektu:

1. Pazemināt nekustamā īpašuma investīcijas summas sliekšni objektiem ārpus Rīgas, Rīgas plānošanas reģiona, Jūrmalas no 250 000 EUR (80 000 EUR kadastrālā vērtības) līdz 170 000 EUR (35 000 kadastrālā vērtība).
2. Samazināt pakārtoto saistību iemaksu sliekšni līdz 250 000 EUR, lai nekustamais īpašums kā investīciju objekts un pakārtotās saistības būtu līdzvērtīgāki varianti.
3. Likvidēt prasību par nodokļu iemaksas minimumu investoriem, kas iegulda kapitālsabiedrībās un to vietā ievest prasību „ekonomiski aktīvs” uzņēmums, paredzot šādas prasības: vismaz X apgrozījums un nodarbināti vismaz X darbinieki, par kuriem tiek maksāti nodokļi, kā arī uzņēmējdarbības veikšanas nosacījums, jeb lai uzņēmumam būtu darījumi pēdējo 3 mēnešu laikā. Konkrētus „X” rādītājus jāizvērtē likumdevējiem.
4. Ekonomikas ministrijai sagatavot pārskatu par investoru veiktajām iemaksām ekonomikas attīstības fondā.
5. Izvēlēties prioritārās aktivitātes un programmas, kas tiks atbalstītas 2016. gadā no investoru veiktajām iemaksām ekonomikas attīstības fondā.
6. Informēt iedzīvotājus par investoru veiktajām iemaksām ekonomikas attīstības fondā, tā mērķi, plānoto izlietošanu, lai šīs opcijas ideja būtu iedzīvotājiem skaidrāka.

Priekšlikumi PMLP un statistikas dienestiem:

7. Publicēt statistiku par termiņuzturēšanās atļauju un pastāvīgās uzturēšanās atļauju pieprasīšanu un izsniegšanu par visu periodu no 1996. gada līdz šai dienai, padarot informāciju pārskatāmāku kopsavilkuma tabulu/grafiku veidā.
8. Statistikas dienestam CSP vākt un apstrādāt datus, sagatavojot pārskatu, par ar investoru programmu saistītajiem Latvijas ekonomikas ieguvumiem nodokļu, nodevu veidā.

IZMANTOTĀ LITERATŪRA UN AVOTI

Normatīvie dokumenti:

1. Directive 2011/98/Eu Of The European Parliament And Of The Council Of 13 December 2011 On A Single Application Procedure For A Single Permit For Third-Country Nationals To Reside And Work In The Territory Of A Member State And On A Common Set Of Rights For Third-Country Workers Legally Residing In A Member State. http://europeanmigrationlaw.eu/en/about_navigation#immigration_152_2_3.(European Migration Law; aplūkots 04.04.2015)
2. Imigrācijas likums. <http://likumi.lv/doc.php?id=68522> (Likumi.lv; 04.04.2015)
3. Kredītiestāžu likums. 1. pants. <http://likumi.lv/ta/id/37426-kreditiestazu-likums> (Likumi.lv; 06.04.2015)
4. Ministru Kabineta informatīvais ziņojums. „Par Imigrācijas likuma 23.panta pirmās daļas 3., 28., 29. un 30.punktā paredzēto noteikumu īstenošanas gaitu un rezultātiem”. <http://tap.mk.gov.lv/mk/tap/?pid=40226455> (LR Ministru Kabineta tiesību aktu projekti; 07.05.2015)
5. Ministru Kabineta noteikumi Nr. 564 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. <http://likumi.lv/doc.php?id=212441> (Likumi.lv; 04.04.2015)
6. The Stockholm Programme – An open and secure Europe serving and protecting citizens. // OJ C 115, 4.5.2010

Grāmatas:

7. Thomson C. Collins English Dictionary. 9th ed. London: Collins, 2007. 1888 p.
8. Galgoczi B., Watt A., EU Labour Migration since enlargement: Trends, impacts and policies. Farnham: Ashgate Publishing, 2009. 336 p.
9. Shenkar, O., Luo Y., Chi, T. International Business. New York: Taylor & Francis, 2015. 696 p.
10. Артамонов, В. С. и др. Макроэкономика. Учебник для вузов. Санкт-Петербург: Питер, 2009. 368 с.
11. Булах, Г. В., Исаев, Н. В. Проблемы и перспективы управления развитием рынка труда в муниципальных образованиях субъектов РФ. Монография. Санкт-Петербург: Изд-во СПбГУСЭ, 2011. 143 с.
12. Молодикова, И., Дювеля, Ф. Транзитная миграция и транзитные страны: теория, практика и политика регулирования. Москва: Университетская книга, 2009. 392 с.

13. Ходаков, В. Е., Соколова, Н. А., Черный С. Г. Влияние природно-климатических факторов на социально-экономические и производственные системы. Херсон: Видавецъ Гринь Д. С., 2012. 354 с.

Raksti un publikācijas krājumos:

14. Freinfelde I. Migrācijas tendences un tās ietekmējošie faktori. // Ekonomika un uzņēmējdarbība. Nr.22, 2012, 30. 35. lpp.
15. Valsts Zemes Dienests. Nekustamā īpašuma tirgus pārskats: ārvalstnieku ietekme uz nekustamā īpašuma tirgu Latvijā. Rīga: VZD, 2013. 25.lpp.
16. World Bank Grou. Doing Business 2015. Going Beyond Efficiency. Economy Profile 2015 Latvia. Washington: World Bank, 2014. 92 lpp.

Statistikas dati:

17. Centrālā Statistikas Pārvalde. Statistikas datubāzes. <http://www.csb.gov.lv/dati/statistikas-datubazes-28270.html> (CSP; aplūkots 24.04.2015)
18. Eurostat. Database. <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database> (Eurostat; aplūkots 24.04.2015)
19. PMLP Uzturēšanās atļauju statistika. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/statistika/uzturesanas-atlaujas.html> (PMLP; aplūkots 24.04.2015)

Interneta avoti:

20. Aprinkis.lv. Aptauja. <http://www.aprinkis.lv/babites-novads-zinas/aptaujas/166-vai-ir-pareizi-pieskirt-uzturesanas-atlauju-arzemniekiem-tikai-par-nekustama-ipasuma-iegadi-musu-valsti> (Aprinkis.lv, aplūkots 05.05.2015)
21. Ārlietu Ministrija. Latvija pievienojas Šengenas zonai. <http://www.mfa.gov.lv/aktualitates/zinas/24752-latvija-pievienojas-sengenas-zonai> (Ārlietu Ministrija; aplūkots 24.04.2015)
22. Ārvalstniekiem uzturēšanās atļauju saņemšanai ieviesīs bezprocentu valsts parādzīmes. <http://m.focus.lv/latvija/politika/arvalstniekiem-uzturesanas-atlauju-sanemsanai-ieviesis-bezprocentu-valsts-paradzimes> (Focus.lv; aplūkots 07.05.2015)
23. Ārvalstu investora-nerezidenta profils. Focus.lv. <http://laurisberzins.blogspot.com/2014/01/uzturesanas-atlaujas-ieguvumi-vai-posts.html> (aplūkots 07.05.2015)
24. Business Investor Immigration. <http://business-investor-immigration.com/> (aplūkots 08.05.2015)

25. Collins English Dictionary. Residence Permit. <http://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/residence-permit> (Collins Dictionary; aplūkots 23.04.2015)
26. Dienas Bizness. Vai būtu jāatceļ iespēja saņemt ārzemniekiem uzturēšanās atļaujas Latvijā, iegādājoties īpašumus? <http://www.db.lv/aptauja/vai-butu-jaatcel-iespeja-sanemt-arzemniekiem-uzturesanas-atlaujas-latvija-iegadajoties-ipasumus-830> (Dienas Bizness; aplūkots 08.05.2015)
27. Doing Business. Economy Rankings. <http://www.doingbusiness.org/rankings> (World Bank Group; aplūkots 08.05.2015)
28. Hāka Ž. Daļu termiņuzturēšanās atļauju programmas līdzekļu rosina virzīt ekonomiskās attīstības fondā. <http://www.db.lv/finanses/dalu-terminuzturesanas-atlauju-programmas-lidzeklu-rosina-virzit-ekonomiskas-attistibas-fonda-399906> (Dienas Bizness; aplūkots 08.05.2015)
29. Infografika: Cik, kur un kas iegulda Latvijā, lai saņemtu uzturēšanās atļauju? http://www.delfi.lv/bizness/biznesa_vide/infografika-cik-kur-un-kas-iegulda-latvija-lai-sanemtu-uzturesanas-atlauju.d?id=45396162 (Delfi Bizness; aplūkots 05.05.2015)
30. Latvijas Ārlietu ministrija. Вид на жительство в Латвии. <http://www.mfa.gov.lv/ru/moscow/konsulskaya-informaciya/vid-na-zhitelstvo-v-latvii> (Ārlietu Ministrija; aplūkots 23.04.2015)
31. Latvijas Republikas Finanšu Ministrija. Valsts Budžets. http://www.fm.gov.lv/lv/sadalas/valsts_budzets/ (FM, aplūkots 06.05.2015)
32. LETA. Половина латвийцев одобряет приток вкладов нерезидентов. <http://rus.delfi.lv/news/daily/latvia/polovina-latvijcev-odobryaet-pritok-vkladov-nerезidentov.d?id=43387169> (Delfi.lv; aplūkots 07.05.2015)
33. Liepiņš A. RCGT pētījums: Uzturēšanās atļaujas ārvalstu investīciju piesaistei. http://www.pietiek.com/files/em_uzturesanas_atlaujas_inv.pdf (Pietiek.com; aplūkots 07.05.2015)
34. Luksa M. Ārzemnieku investīcijas un termiņuzturēšanās atļaujas: plusi un mīnusi. <http://www.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/258087-arzemnieku-investicijas-un-terminuzturesanas-atlaujas-plusi-un-minusi/> (LVportals.lv; 07.05.2015)
35. Luksa M. Imigrācijas kuģa gaita: kur mērķus un līdzsvar? <http://m.lvportals.lv/visi/likumi-prakse/266963-imigracijas-kuga-gaita-kur-merkis-un-lidzvars/> (LVportals.lv; 08.05.2015)

36. Miķelsone, M. Infografika: uzturēšanās atļaujas vs. investīcijas. <http://www.ir.lv/2013/10/11/infografika-uzturesanas-atlajas-vs-investicijas>. (IR.lv; aplūkots 24.04.2015)
37. Nekustamā īpašuma tirgus aktualitātes jeb kā "ārstēt" nozari 2014. gadā. <http://www.reitingi.lv/lv/news/komerczinas/88576-nekustama-ipasuma-tirgus-aktualitates-jeb-ka-arstet-nozari-2014-gada.html> (Reitingi.lv; 06.05.2015)
38. Pēc TUA programmas maiņas valsts budžets nesaņēma daudzus miljonus eiro. <http://www.building.lv/2-zinas/130559-pec-tua-programmas-mainas-valsts-budzets-nesanem-daudzus-miljonus-eiro> (Building.lv; aplūkots 23.04.2015)
39. Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Nekustamā īpašuma īpašnieks. [http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlajas/dokumentu-saraksts2/nekustam%C4%81-%C4%ABpa%C5%A1uma-%C4%ABpa%C5%A1nieks-\(%C4%ABpa%C5%A1ums-ierakst%C4%ABts-zemesgr%C4%81mat%C4%81-p%C4%93c-31.08.2014\).html](http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlajas/dokumentu-saraksts2/nekustam%C4%81-%C4%ABpa%C5%A1uma-%C4%ABpa%C5%A1nieks-(%C4%ABpa%C5%A1ums-ierakst%C4%ABts-zemesgr%C4%81mat%C4%81-p%C4%93c-31.08.2014).html) (PMLP; aplūkots 23.04.2015)
40. Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Uzturēšanās atļauja. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/pakalpojumi/uzturesanas.html> (PMLP; aplūkots 04.04.2015)
41. Pilsonības un Migrācijas Lietu Pārvalde. Valstis, kuru pilsoņi Latvijā var ieceļot bez vīzas. <http://www.pmlp.gov.lv/lv/sakums/pakalpojumi/iecelosana-lv/uzturesanas-atlajas/uzturesanas-atlajas.html> (PMLP; aplūkots 23.04.2015)
42. SEB bankas makroekonomiskais pārskats 2015. g. februāris. <http://www.seb.lv/data/Analitiska-Info/Makroekonomika/Lma1502.pdf> (SEB banka, aplūkots 05.05.2015)
43. VID metodiskais materiāls – par Iedzīvotāju ienākuma nodokli no nerezidentu – fizisko personu ienākuma. <http://aat.lv/lv/vid-metodiskais-materials-par-iedzivotaju-ienakuma-nodokli-no-nerezidentu-fizisko-personu-ienakuma/> (AAT; aplūkots 06.05.2015)
44. Uzņēmēji: jālabo kļūdas termiņuzturēšanās atļauju programmā. <http://www.varianti.lv/sakums/news/show/12878?locale=ru> (Varianti.lv; aplūkots 06.05.2015)
45. Zablovskā Z., Igaune, S. Atļauju izsniegšanas bizness – vienos vārtos. <http://www.db.lv/laikraksta-arhivs/zinas/atlaju-izsniegšanas-bizness-8211-vienos-vartos-399152> (Dienas Bizness, aplūkots 06.05.2015)
46. Zīle, R. Termiņuzturēšanās atļaujas: ekonomiskie, politiskie un sociālie aspekti. <http://www.robertszile.lv/2014/01/terminuzturesanas-atlajas-ekonomiskie-politiskie-un-socialie-aspekti> (aplūkots 06.05.2015)

Aptaujas anketa Latvijas iedzīvotājiem

Cienījamais respondents! Lūdzu, aizpildiet šo anketu par Latvijas uzturēšanas atļauju investoru programmu, šī aptauja ir anonīma, dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā. Anketas aizpildīšana aizņems ne vairāk par 7 minūtēm.

1. Vai, Jūsaprāt, ir pareizi piešķirt uzturēšanās atļaujas ārzemniekiem-investoriem par:

	Jā	Nē
Nekustamā īpašuma iegādi Latvijā		
Ieguldījumu bankas kapitālā		
Tiešām iemaksām valsts budžeta fondā		
Ekonomiski aktīva uzņēmuma dibināšanu		

2. Novērtējiet pēc skalas no 1 (noteikti negatīva) līdz 5 (noteikti pozitīva) Latvijas investoru programmas (uzturēšanās atļaujas pret investīcijām) ietekmi uz Latvijas ekonomiku.

1	2	3	4	5

3. Atzīmējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat sekojošiem apgalvojumiem:

Nr.	Apgalvojums	Pilnībā nepiekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Drīzāk piekrītu	Pilnībā piekrītu
1	Investoru programma palīdzēja Latvijai ātrāk iziet no ekonomiskās krīzes				
2	Investoru programma kropļo nekustamā īpašuma tirgu un izraisa cenu kāpumu				
3	Investoru programma nodrošina Latvijas attīstībai nepieciešamās investīcijas, kapitālu				
4	Investoru programma				

	rada riskus Latvijas ekonomiskajai un politiskajai neatkarībai				
5	Investoru programma palīdz piesaistīt Latvijā izglītotus, turīgus cilvēku, kas var strādāt valsts labā				
6	Investoru programma ir domāta tikai banku un nekustamā īpašuma aģentūru bagātināšanai, tautai tā priekšrocības nesniedz				

4. Vai Jūsaprāt ir jāveic izmaiņas esošajā investoru programmā Latvijā?

- jā, ir jāsamazina ieguldījumu limiti
- jā, ir jāpalielina ieguldījumu limiti
- jā, programma jāatceļ
- jā, cits variants: _____
- nē, programmai jāpaliek tādai pašai

5. Jūsu vecums:

- 18-25 gadi
- 26-35 gadi
- 36-45 gadi
- 46-55 gadi
- vairāk par 55 gadiem

6. Jūsu dzimums:

- sieviete
- vīrietis

7. Jūs esat no:

- lielas pilsētas
- mazas pilsētas
- laukiem

8. Jūs esat:

- uzņēmējs, augstākā līmeņa vadītājs
- vidējā vai zemākā līmeņa vadītājs
- algots strādnieks
- students
- mājsaimniece/ks
- bezdarbnieks
- pensionārs
- pašnodarbināta persona

Paldies par dalību!

Ārvalstu investora-nerezidenta profils

